

Arseen en Oscar Demets (Collectie Gemeentearchief Zedelgem)

Arseen en Oscar Demets

Gesneuveld met de bevrijding in zicht

Herdenking Wapenstilstand – Zedelgem, 11 november 2025

Kaart van het gevecht bij de Blankaart op 28 september 1914 (Willems, R., Vu et vécu. Historique du 20e Régiment de Ligne, Gent, 1931, croquis nr. 11)

Voorwoord

De 11-novemberbrochure brengt ons dit jaar weer in Aartrijke. Auteurs Patrick Arnou en Johan Verplancke doen in deze editie het pakkende verhaal van de familie Demets uit de doeken.

Zoals steeds, is de brochure gebaseerd op gedegen en diepgaand bronnenonderzoek. Bijzonder aan deze editie is dat de basis van het verhaal 31 brieven zijn die (vooral) vader Eduard Demets aan zijn naar Texas uitgeweken halfbroer James Frank Versyp stuurde.

De auteurs slagen er dankzij deze brieven in om Eduard aan het woord te laten over het wel, maar helaas ook het wee van zijn familie en het dagelijkse leven. Eduard en Pauline verloren twee zonen, Arseen en Oscar, op het einde van de Eerste Wereldoorlog. Oscar sneuvelde te Woumen, Arseen in Zomergem. Een jaar later overleed hun zoon Firmin onverwachts.

De pijn en het blijvende verdriet weerklinken in elke brief. De oorlog tekende de familie Demets, zoals zovele anderen, voor het leven. Uit de naoorlogse brieven klinkt een gebroken man, die terughoudend naar de nieuwe samenleving kijkt, maar ook trots is dat het zijn overblijvende zeven kinderen goed vergaat.

De brochure is een boeiend herdenkingswerk dat ons laat stilstaan bij gesneuvelden Oscar en Arseen, maar evenzeer bij het verlies van de familie die achterblijft. We wensen dan ook de Vaderlandkerkes, de auteurs, de vele betrokken vrijwilligers en families van de slachtoffers te bedanken voor dit prachtige werk. Aan de lezer wensen we veel leesgenot toe.

Schepen van erfgoed & archief
Charlotte Vermeulen

Burgemeester
Annick Vermeulen

Ten geleide

Tallose gezinnen werden diep getekend door de Eerste Wereldoorlog. Ook de familie Demets uit Aartrijke, die tijdens de oorlogsjaren op een hoeve in het Franse Martincourt verbleef, ontsnapte niet aan dit harde lot. Drie zonen werden opgeroepen voor het Belgische leger en belandden aan het front. Voor twee van hen zou de oorlog nooit eindigen.

Oscar sneuvelde in september 1918 bij Woumen, zijn jongere broer Arseen een goede maand later bij Zomergem, elf dagen voor de Wapenstilstand. Enkel Pierre, die diende bij de Karabiniers-Wielrijders, keerde levend terug. Het verlies van twee zonen was voor hun ouders ondraaglijk, en in brieven klinkt telkens opnieuw het gemis door.

Na de wapenstilstand leek de rust terug te keren, maar voor de familie Demets bleef de oorlog nazinderen. In 1919 sloeg het noodlot opnieuw toe toen Firmin, een andere zoon, onverwacht stierf. Hij werd naast Oscar en Arseen te ruste gelegd in Aartrijke. Voor vader Eduard en moeder Pauline werd het verdriet te zwaar om nog langer de hoeve in Martincourt te bewerken. Ze besloten het bedrijf achter zich te laten en keerden in 1920 naar België terug, waar ze zich als renteniers in Torhout vestigden. Hun kinderen bouwden elders een bestaan op, in Vlaanderen of in Frankrijk, vaak met succes.

Toch bleef de geest van de oorlog aanwezig: Eduard, diep getroffen door verdriet, klaagde over de veranderende tijd en vond geen vrede met de samenleving zoals die na 1918 evolueerde. In 1927 stierf hij plots, moeder Pauline overleefde hem tot 1943, getekend door verlies en herinnering.

Het verhaal van de familie Demets weerspiegelt het lot van zoveel Vlaamse gezinnen: verscheurd door oorlog en verdriet, maar tegelijk veerkrachtig in de zoektocht naar een nieuwe toekomst. Hun gesneuvelde zonen rusten samen in Aartrijke, hun namen vereeuwigd als stille getuigen van een generatie die de hoogste prijs betaalde voor vrijheid.

Luc GEERS

Luitenant-kolonel

Voorzitter Vaderlanderkes “Zedelgem herdenkt”

Arseen en Oscar Demets gesneuveld met de bevrijding in zicht

Patrick Arnou
Johan Verplancke

Dit jaar zijn we met de 11 november-brochure terug in Aartrijke. Tijdens de Eerste Wereldoorlog waren daar twintig gezinnen waarvan er drie zonen vochten in het Belgisch Leger. Er waren zelfs vijf gezinnen die vier broers aan het front hadden.¹ In twee gezinnen uit Aartrijke sneuvelden er twee broers: het gezin van August Coeman en Romanie Gadeyne, en het gezin van Eduard Demets en Pauline Cornillie. De geschiedenis van Basiel August en Maurice Coeman brachten we eerder naar aanleiding van 11 november 2021. Hierna gaat het over die andere gesneuvelde broers: Arseen en Oscar Demets.

De familie Demets uit Oedelem

Arseen en Oscar Demets waren de zonen van Eduard Demets en Pauline Cornillie. Zij kwamen met hun ouders pas in 1890 in Aartrijke wonen. De familie Demets was afkomstig van Oedelem, waar we ze al terugvinden in het begin van de 18^e eeuw.² Het waren dagloners en landarbeiders, die pas na 1850 leerden lezen en schrijven. Ze waren niet welgesteld of rijk, maar toch ook niet geheel onbemiddeld.³

---

¹ Zie het overzicht in: NAERT, U., "1914-18. Broederliefde tot in de dood", *Tijdschrift Heemkundige Kring David Jonckheere*, 1983, p. 108.

² Marinus Demets huwde te Oedelem op 6 april 1728 met Anna Hoste.

³ In de legger bij de Popkaart van Oedelem (± 1845) vinden we Jan Demets (de overgrootvader van Arseen en Oscar) terug. Hij was – tezamen met senator Thadeus Van Saceghem uit Gent – eigenaar van een huisje met land op het huidige adres Steenoven 1 te Oedelem. Allicht ging het om een cijsnregeling, waarbij Van Saceghem eigenaar was van de grond en Jan Demets eigenaar van de bebouwing. Jan Demets overleed te Oedelem op 29 juli 1879.

meubels en dieren. Ook de vruchten op het veld werden in 30 loten geveild door notaris Govaert uit Oedelem.¹¹ In 1866 waren ze wel terug op het Vliegend Peerd in Oedelem, maar nu op een “postje”.¹²

De halfbroer in Amerika

Halfbroer Jacobus Versyp zag hier geen toekomst en vertrok in oktober 1874 met de *Red Star Line* vanuit Antwerpen naar Philadelphia (USA).¹³ Hij werd daar bekend als James Frank Versyp. Na enkele jaren besloot hij om terug te keren naar Oedelem.¹⁴ Allicht begin 1882 emigreerde hij echter voor de tweede maal naar de States, én nu om er te blijven.

Op 19 augustus 1882 huwde hij in Kearny (Nebraska) met Louise Scheirlinck, een emigrantendochter uit Zwevezele.¹⁵ Volgens de familiale overlevering leerden ze elkaar kennen op het schip tijdens zijn tweede oversteek. Zij was bijna 20 jaar jonger. Samen vestigden ze zich in Texas, waar hij rond 1885 een hoeve verwierf bij de stad Abilene.¹⁶ Daar werd hij ook bekend voor zijn heel sterke Belgische boerenpaarden, die hij van hier had meegebracht.¹⁷

James Frank en Louise kregen twee dochters Mary en Josephine.¹⁸ Louise stierf echter al op 6 november 1887 bij de geboorte van een derde kind (dat ook overleed). In december 1889 hertrouwde James Frank met de 24 jaar jongere Clara Foster Lackey. Zij stamde af uit een Noord-Ierse familie, die zich al vóór

---

¹¹ *Journal de Bruges*, 4 juli 1860; *Gazette van Brugge*, 11 juli 1860.

¹² West-Vlaams voor een kleine hoeve.

¹³ De *Red Star Line* werd opgericht in 1872. De eerste overtochten gebeurden in 1873. Jacobus Versyp vertrok uit Antwerpen met het schip *SS Nederland*, dat pas te water was gelaten op 23 juni 1873.

¹⁴ Hij verbleef er toen wellicht op “*uw gewezen postje in t' Oostveld*”, waarvan werd gesproken in een brief van Eduard Demets naar Amerika van 16 december 1924. Op 3 december 1881 vinden we Jacobus Versyp ook nog terug in de *Gazette van Brugge*.

¹⁵ Zij was geboren te Zwevezele op 21 maart 1864 als dochter van Constant Scheirlinck en Juliana Eeckhout. De familie Scheirlinck was gevestigd in Nebraska, waar vader Scheirlinck in 1887 de Amerikaanse nationaliteit verwierf.

¹⁶ De hoeve had aanvankelijk een oppervlakte van 60 acres of ongeveer 25 ha. In 1910 was dit al gegroeid tot 320 acres of ongeveer 130 ha. James Frank Versyp won herhaaldelijk veeprijskampen.

¹⁷ VERSYP, Carrol, “Letters from Belgium during and after World War I”, *Belgian Laces*, 2004/4, 83.

¹⁸ Mary (1883-1916) en Josephine Versyp (1884-1930).

Graf Louise Scheirlinck op de gemeentelijke begraafplaats van Abilene (Texas) (Find a grave)

de onafhankelijkheid van 1776 in de Verenigde Staten had gevestigd. Er kwamen nog vier kinderen: Thomas James, Fannie, John Griffin en Hollis Alexander.¹⁹

Het gezin van James Frank Versyp (vlnr. staand: Thomas James, Josephine en Mary Versyp; zittend: Fannie, James Frank, Hollis Alexander, Clara en John Griffin Versyp) (Collectie Belinda Versyp)

¹⁹ Thomas James (1891-1911), Fannie (1894-1979), John Griffin (1897-1994) en Hollis Alexander Versyp (1900-1995).

Het huwelijk liep echter op de klippen en James Frank Versyp trok in 1910 in bij zijn dochter Josephine.²⁰ In datzelfde jaar 1910 reisde hij ook heen en terug naar België.²¹ Hij trof hier toen met zijn halfbroer Eduard een financiële regeling omtrent de nalatenschap van hun moeder Francisca Van Den Bon (die nog leefde).²² Allicht kon James Frank het geld toen goed gebruiken. In 1920 woonde hij nog steeds bij zijn dochter Josephine, maar nu in Alamogordo (New Mexico). Nadien ging hij bij de man van zijn oudste dochter Mary wonen (die zelf al in 1916 was overleden). James Frank Versyp overleed in Stanton (Texas) op 3 augustus 1928, bijna 84 jaar oud.

In hun laatste levensjaren ontwikkelden de halfbroers een vrij drukke briefwisseling. De familie Versyp in Amerika bewaart tot op vandaag een reeks van 31 brieven, die Eduard (of andere leden van de familie²³) tussen 1916 en 1928 naar James Frank stuurden.²⁴ Deze brieven waren een heel belangrijke bron bij het opstellen van deze publicatie.²⁵ Uit de brieven blijkt dat de halfbroers – ondanks het leeftijdsverschil – toen een goede relatie hadden. Ze waren ook maar met twee geweest in hun gezin. In een brief van 14 januari 1916 schreef Eduard aan James Frank: *“Het doet mij telkens genoeg nog van uw nieuws te ontvangen, ik heb u toch maar alleen meer op de wereld van mijnen kant”*.

---

²⁰ De echtscheiding gebeurde met wederzijdse toestemming. De notariële overeenkomst werd afgesloten op 12 februari 1910. De vier kinderen uit het tweede huwelijk bleven bij de moeder. De goederen werden verdeeld. Uit de volkstelling van 1910 blijkt dat James Frank Versyp toen in de kleinere stad Merkel (Texas) ging wonen bij zijn dochter Josephine en haar man Revo Rodgers.

²¹ Uit een brief van 1 mei 1910 van James Frank Versyp naar Amerika weten we dat hij toen een tweetal maand in België bleef. Vanuit Antwerpen – waar hij na een reis van 9 dagen aankwam – trok hij naar Eduard Demets in Aartrijke. James Frank schreef dat hij niemand van de familie zomaar zou herkend hebben. Zijn 95-jarige moeder – die zich enkel nog met een rolstoel kon verplaatsen – reageerde heel koel op zijn komst. Drie van de kinderen van Eduard waren al in Martincourt, waar James Frank op bezoek ging. Hij bezocht ook de gloednieuwe haven van Zeebrugge. Verder zag hij vele oude vrienden, maar ook daar waren er weinig die hem direct herkenden. In het begin was het niet makkelijk om terug Vlaams en Frans te praten. Hij amuseerde zich wel, maar alles was toch zoveel veranderd. Hij reisde einde juni 1910 terug met het schip *SS Vaderland*. Op de passagierslijst stond zijn adres toen nog in Abilene.

²² *“wij hebben in t' jaar 1910 de zaken van Moeder ofwel onze zaken vereffend”* (Brief van Eduard Demets naar Amerika van 16 mei 1924).

²³ Er is ook één brief bij van pastoor Parmentier van Crillon (Oise).

²⁴ Uittreksels uit deze brieven werden ook eerder gepubliceerd in de twee artikels van Carrol Versyp onder de titel *“Letters from Belgium during and after World War I”*, *Belgian Laces*, 2004/4, 83-84 en 2005/1, 6-9.

²⁵ Vele van de citaten die in deze publicatie voorkomen, zijn afkomstig uit deze brieven. Om het voetnotenapparaat niet te uitgebreid te maken, verwijzen wij niet telkens naar de brief in kwestie.

Eduard Demets en Pauline Cornillie

Op zijn beurt verliet ook Eduard Demets einde 1878 de kleine hoeve van zijn ouders. Hij werd beenhouwersgast in Brugge.²⁶ Einde maart 1883 kwam hij terug naar Oedelem om daar te huwen met Pauline Cornillie²⁷ uit Assebroek. Bij hun huwelijk op 25 juli 1883 was hij 27 jaar; zij was er bijna 25. Eduard trouwde daarmee – net zoals zijn vader – boven zijn stand²⁸, maar bij hem zou dit zeker op zakelijk vlak beter aflopen.

Hoeve Cornillie langs de Astridlaan te Assebroek

---

²⁶ Vanaf juni 1881 woonde Eduard Demets te Brugge in bij de weduwe Cammaert-Frings, waar hij de slagerij van haar kort ervoor overleden man hielp openhouden.

²⁷ Ook heel dikwijls “Comeillie” geschreven. Wij gebruiken hier “Cornillie”, zijnde de schrijfwijze uit haar geboortekte. De familienaam werd voor haar broer Henri gewijzigd naar “Comeillie” bij Vonnis van de Rechtbank van Eerste Aanleg te Brugge van 24 september 1929, maar dit had alleen op hem betrekking.

²⁸ Er werd op 7 juli 1883 een huwelijkscontract opgemaakt door notaris Jules Govaert te Oedelem. Merkwaardig is dat de akte verleden werd in het “estaminet” De Hollander aan de Kleine Vismarkt te Brugge (thans restaurant *Duc de Bourgogne* aan het Huidevettersplein).

Pauline Cornillie was geboren te Assebroek op 23 augustus 1858 als dochter van Pieter Cornillie en Joanna Theresia Decloedt. Vader Pieter Cornillie was in Assebroek één van de notabelen van het dorp.²⁹ Hij baatte een grote hoeve uit aan de Astridlaan (nu nr. 423).³⁰ Daarnaast was hij ook jarenlang gemeenteraadslid. Sinds 1970 draagt een straat te Assebroek zijn naam.³¹ Joanna Theresia Decloedt, de moeder van Pauline Cornillie, was zijn tweede echtgenote. Ook zij behoorde van thuis uit tot de “grote” boerenstand.³²

De familie Cornillie stond niet echt te juichen bij de komst van Eduard Demets als schoonzoon. Eduard voelde dit ook duidelijk aan. Dit – én allicht ook het feit dat het met de grote hoeve van zijn vader destijds fout was afgelopen – zorgde ervoor dat hij zijn hele leven lang groot belang hechtte aan materiële zaken, zoals aanzien en bezit.³³

---

²⁹ Pieter Cornillie werd op 21 oktober 1810 geboren te Oedelem als zoon van Albert Cornillie en Francisca Daeninck. De broer van zijn moeder – Martinus Daeninck – werd burgemeester van Oedelem. Op 24 oktober 1844 huwde Pieter Cornillie te Assebroek met Francisca De Schepper (van de historische hoeve Engelandale). Haar vader werd burgemeester van Assebroek. Francisca stierf al op 1 juli 1849. Pieter bleef met twee kleine kinderen achter. Op 12 februari 1852 hertrouwde hij met Joanna Theresia Decloedt. Er volgden nog elf kinderen, waaronder onze Pauline Cornillie.

³⁰ Met meerdere inwonende knechten en meiden. De hofstede hoorde aanvankelijk toe aan de adellijke families de Nieulant en (later) Otto de Mentock. Na de Tweede Wereldoorlog kon de familie Cornillie de hoeve kopen. Ze is ook op vandaag nog bekend als de “hoeve Cornillie” (DESMET, J. en STALPAERT, H., *Assebroek*, Brugge, Gidsenbond, 1950, p. 64; zie ook de beschrijving op <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/76889>).

³¹ SCHOUTEET, A., *De straatnamen van Brugge*, Brugge, Vanden Broele, 1977, p. 167.

³² Beide echtgenoten Pieter Cornillie en Joanna Theresia Decloedt hadden ook te Zedelgem verwanten die hier politiek actief waren. Op de statige Zedelgemse hoeve Noortwege woonde Maria Daeninck, een nicht van Pieter Cornillie. Zij was gehuwd met Jan van Belleghem, die hier jarenlang schepen was. Zijn vader Jacobus Van Belleghem werd ook burgemeester te Assebroek. Bij hen woonde ook haar ongehuwde broer Joannes Daeninck, die te Zedelgem overleed op 24 februari 1867. Zijn sierlijk grafzuiltje is één van de oudste graftekens op het kerkhof bij de Sint-Laurentiuskerk. De tweede echtgenote van Pieter Cornillie – Joanna Theresia Decloedt – was via haar moeder Francisca Adriaens een nauwe verwante van de Zedelgemse burgemeesters Joseph en August Adriaens.

³³ Wat bvb. ook duidelijk blijkt uit de hierboven reeds aangehaalde briefwisseling met zijn halfbroer in Amerika.

Het jonge gezin Eduard Demets en Pauline Cornillie

Na hun huwelijk vestigden Eduard en Pauline zich eerst in de woning Dorp 10 te Oedelem, die toen de naam droeg “*Wynkel van Fonteine*”. Eduard dreef handel in hoornvee³⁴ en was tevens slachter. Er was een inwonende dienstmeid. Op 6 mei 1884 werd daar een tweeling geboren: Joseph en Marie-Pauline. Een goed jaar later volgde Firmin, ook nog geboren op het dorp te Oedelem op 22 juni 1885.

Bij de geboorte van de volgende dochter Irma op 5 februari 1887 woonden Eduard en Pauline niet meer op het dorp. Ze hadden intussen de kleine hoeve van zijn vader en moeder op het Vliegend Peerd overgenomen.³⁵ Daar werd op 23 oktober 1888 ook nog Pierre geboren. Zo waren er al vijf kinderen.

Het Hof ter Lepe in Aartrijke

Eduard wilde echter uitbater worden van een grote hofstede, net als zijn schoonvader. Op 22 november 1890 zette hij daartoe een eerste stap. Hij werd die dag pachter van het historische Hof ter Lepe te Aartrijke, toen eigendom van de Burgerlijke Godshuizen te Brugge en gelegen in de Moubekevallei op de grens tussen Aartrijke en Veldegem.³⁶

Het Hof ter Lepe is ongetwijfeld één van de oudste hoeven van onze gemeente. De hofstede bestond al in 1296 en werd toen door Martijn Die Coeits en “*zijn wijf*” Griele geschonken aan het Sint-Janshospitaal uit Brugge, dat er tot voor kort nog steeds de eigenaar van was.³⁷ Bijna alle rekeningen sinds 1296 zijn bewaard gebleven. Daniël Janssens uit Aartrijke is al jaren bezig met historisch

---

³⁴ Op 1 april 1884 veroorzaakte een ontsnapte vaars van hem grote opschudding op het Sint-Jansplein te Brugge en verwondde daar verschillende personen (*Burgerwelzijn*, 2 april 1884; *De Landman*, 6 april 1884).

³⁵ Zoals o.a. ook blijkt uit een brief van Eduard Demets naar de Verenigde Staten van 16 mei 1924. Blijkbaar had Eduard daarvoor in 1889 een bedrag van 2.000 frank overgemaakt aan James Frank Versyp in Amerika.

³⁶ De hoeve is thans in twee gesplitst. Elk onderdeel heeft zijn eigen adres: Moubekestraat 42 te Aartrijke en Kronemolenstraat 37 te Veldegem.

³⁷ Met dien verstande dat het eigendomsrecht met de Franse Revolutie overging naar de Burgerlijke Godshuizen, die de voorloper waren van het huidige OCMW Brugge. De hoeve werd enige jaren geleden geprivatiseerd.

onderzoek naar deze hoeve en hopelijk vindt dit zijn weg naar een interessante publicatie.

Het Hof ter Lepe te Aartrijke (Agentschap Onroerend Erfgoed, foto Patricia Van Vlaenderen)

Eduard Demets pachtte de hoeve niet uit historische interesse, maar wel omdat hij zo op een grote hoeve van 41,5 ha. kon boeren. Het ging om een pacht met prijzij volgens de toenmalige wetgeving.³⁸ De pacht werd afgesloten voor drie pachtperiodes, lopende van 1890 tot 1915. De jaarlijkse pachtprijs bedroeg bij de aanvang 2.500 frank per jaar. In 1910 was die licht gestegen tot 2.670 frank.

Op het Hof ter Lepe werden nog eens vijf kinderen geboren: Judith (° Aartrijke, 10 februari 1892), Oscar (° Aartrijke, 5 februari 1894), Pauline (° Aartrijke, 14 augustus 1896), Arseen (° Aartrijke, 5 april 1898) en Cesarine (° Aartrijke, 10 november 1899). Er waren nu tien kinderen in totaal. Ook moeder Francisca Van Den Bon kwam bijwonen. In de eerste jaren waren er nog een inwonende dienstmeid en knecht, maar die verdwenen in 1897 en 1898. Een reden zou kunnen zijn dat de opgroeiende kinderen meer en meer werk voor hun rekening namen, maar we zien toch terug inwonend personeel verschijnen vanaf 1908. Eduard was een ambitieuze boer, die zich op runder- en paardenkweek toeleigde. Tussen 1893 en 1910 deed hij regelmatig mee aan veeprijskampen, waar hij heel wat ermetaal verzamelde, zowel met stieren, vaarzen, veulens als merries.³⁹ Hij werd in 1891 (bestuurs-)lid van het landbouw-

³⁸ Daarbij nam de pachter bij het begin van de pacht een aantal zaken over, waarvan hij de waarde diende te betalen. Op het einde van de pacht kreeg hij dan de waarde van diezelfde zaken op dat ogenblik terug. Dit soort pacht bestaat niet meer. De term “prijzij” in de zin van eindpachtvergoeding bestaat wel nog, maar heeft nu een andere wettelijke invulling. Via de prijzijregeling weten we dat de hoeve in 1890 nog een aantal strooidaken had. Er waren ook 125 fruitbomen en 400 meter doornhagen rond de hoevegebouwen en de boomgaard.

³⁹ *De Landman*, 16 april 1893, 3 mei 1896, 31 mei 1896, 25 september 1898 en 16 oktober 1898; *La Patrie*, 1 juli 1907, 3 juli 1908, 3 juli 1909 en 2 juli 1910; *Brugsch Handelsblad*, 2 juli 1908, 24 april 1909, 12 juni 1909, 3 juli 1909 en 2 juli 1910; *Gazette van Brugge*, 1 juli 1908, 16 juni 1909 en 3 juli 1909; *De Thouroutenaer*, 2 juli 1910.

Toen hij nog in Oedelem woonde, namen anderen al deel aan veeprijskampen met door hem gekweekte varkens (*Burgerwelzijn*, 30 maart 1885; *De Landman*, 6 april 1890).

Het gezin van Eduard Demets en Pauline Cornillie in 1893 (volwassenen vlnr.: Eduard Demets, Francisca Van Den Bon, Pauline Cornillie; kinderen staand vlnr.: Joseph, Judith, Marie-Pauline, Firmin; kinderen zittend vlnr.: Pierre en Irma) (Collectie Belinda Versyp)

comice en het kweeksyndicaat van Torhout.⁴⁰ In 1901 was hij mede-oprichter van de Aartrijkse brandverzekering, de Sint-Donatusgilde.⁴¹

Geluk bij de loting

Lotingtrommel militiekanton Loppem (Collectie Gemeentearchief Zedelgem, foto Raymond Van Nieuwenhuysse)

In een tijd waarin familiale mankracht in de landbouw belangrijk was, werd met vrees uitgekeken naar de militaire dienst, die zonen voor lange tijd kon wegtrekken van de ouderlijke hoeve. Tot aan de Wet van 14 december 1909 werd de dienstplicht in België geregeld door loting.⁴² De drie oudste zonen Joseph, Firmin en Pierre Demets vielen nog onder dit systeem. Ze hadden allen geluk. Joseph Demets trok op de loting van 1 maart 1904 te Torhout – hoofdplaats van het zesde militiekanton – het nummer 200 op 202 lotelingen.⁴³ Door dit hoge cijfer stond onmiddellijk vast dat hij geen soldaat moest

⁴⁰ *De Landman*, 6 december 1891. Hij was daartoe voorgedragen door landbouwer Désiré Jonckheere uit Aartrijke. Het landbouwcomice was een door de overheid gesubsidieerde belangenorganisatie voor de lokale landbouwers, die o.a. zorgde voor onderricht, prijskampen, enz. Het kweeksyndicaat wilde bijdragen tot de veredeling van het inlands vee.

⁴¹ ARNOU, P., "Branden en brandbestrijding op de deelgemeente Aartrijke (± 1935 - 1976)", *Zilleghem*, 1996/1, p. 21.

⁴² Ieder jaar werd vastgesteld hoeveel dienstplichtigen er nodig waren. Dit aantal werd over de provincies verdeeld. De gouverneur splitste het provinciale cijfer verder op per militiekanton. Iedere man die de leeftijd van 19 jaar bereikte, werd ingeschreven in het militieregister. Alle kandidaat-dienstplichtigen moesten op een bepaalde dag deelnemen aan de loting in de hoofdplaats van het militiekanton. Wie een lot trok dat hoger was dan het aantal dienstplichtigen dat het kanton moest leveren, viel eruit. Het was niet altijd eenvoudig om dit al onmiddellijk te weten, want er moest ook rekening gehouden worden met vrijwilligers, uitstellen en vrijstellingen. Diegene die er zich ingeloot had kon zich wel nog laten vervangen door iemand die hij daarvoor dan moest betalen. De gemeenten Aartrijke, Ruddervoorde en Torhout vormden het zesde militiekanton met loting te Torhout. Het vijfde militiekanton bestond uit de gemeenten Loppem, Oostkamp, Sint-Michiels, Snelleghem, Waardamme, Zedelgem en Zerkegem met loting te Loppem.

⁴³ Provinciaal archief West-Vlaanderen, Zesde Militiekanton, Lotingslijst 1904, nr. 202.

zijn. Firmin kwam aan de beurt op 1 maart 1905. Hij trok het lot 107 op 215 lotelingen.⁴⁴ Daar het militiekanton dat jaar slechts 39 dienstplichtigen moest leveren, had ook hij geluk. Tenslotte trok Pierre op de loting van 27 februari 1908 het lot 93 op 232.⁴⁵ Dit was niet zo hoog, maar ook hij viel nog buiten de dienstplicht.

Naar Frankrijk

In augustus 1910 week de familie Demets uit naar Martincourt, een kleine Franse gemeente in het departement van de Oise (20 km van Beauvais).⁴⁶ Daar nam ze een pachthoeve van de *Hospice civil* van Beauvais over met een oppervlakte van 117,4 ha. Dit was bijna driemaal de oppervlakte van het Hof ter Lepe te Aartrijke. De droom van Eduard Demets om (ook) een “grote” boer te worden, ging nu eindelijk in vervulling. Het was ook tijd, want hij en zijn vrouw waren toen al 53 en 52 jaar oud.

De pachtovereenkomst was al afgesloten in februari 1909, maar nam pas een aanvang na de oogst van 1910. De duur van de pacht was 15 jaar en de pacht-prijs lag op 7.029 frank.⁴⁷ Dit was proportioneel iets minder dan wat Eduard in Aartrijke betaalde. Hoe de familie Demets de hoeve in Martincourt op het spoor kwam, weten we niet.⁴⁸ Er waren ook toen al vele Vlamingen die naar een hoeve in het Noorden van Frankrijk trokken. Een aantal makelaars in onze streken legde zich daarop toe én zocht hier kandidaten om Franse hoeves over te nemen.

Deze hoeve in Martincourt was (én is nog altijd) de grootste van het dorp. Ze bestaat uit mooie statige gebouwen, die heel wat imposanter waren dan de lage

---

⁴⁴ Provinciaal archief West-Vlaanderen, Zesde Militiekanton, Lotingslijst 1905, nr. 107.

⁴⁵ Provinciaal archief West-Vlaanderen, Zesde Militiekanton, Lotingslijst 1908, nr. 93.

⁴⁶ Het centrum van Martincourt ligt op de linkeroever van de Thérain, een kleine rivier. In 1911 waren er 127 inwoners (tegenover 137 in 2022). Het dorpje had tot 1936 een station op een buurtspoorweg, die aansluiting gaf op stations van de Franse Spoorwegen en zo Martincourt met de rest van de wereld verbond.

⁴⁷ Op dat ogenblik waren de Belgische en de Franse frank nog gelijk in waarde. Beide landen maakten deel uit van de Latijnse Muntunie, die officieel bestond tot 1 januari 1927, maar die feitelijk ophield bij het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog. Op 29 april 1927 meldde Eduard: “het Fransch geld staat nu 140 fr tegen 100 fr Belgisch”.

⁴⁸ De hofstede was allicht vrijgekomen door de ziekte van de afgaande pachter Joseph Roisse, die daar nog vóór het einde van zijn pacht overleed op 4 januari 1910. Hij was maar 42 jaar oud.

bebouwing van het Hof ter Lepe. De gronden lagen op de gemeenten Martincourt en Crillon. Eduard kon hier zijn opgedane kennis van runderen en paarden ten volle gebruiken. Begin 1919 waren er op de hoeve vijftien paarden, waarvan tien die werkten en vijf veulens. Er waren toen ook zeventig “koeibeesten onder groot en klein”. Er werden onder meer graan, vlas, bieten en aardappels geteeld.

In 1910 waren vier van de vijf zonen Demets tussen 16 en 26 jaar oud. Er kon dus veel eigen mankracht worden ingezet. Toch nam Eduard Demets in 1910 nog drie Vlaamse knechten mee naar Martincourt. Het ging om de in Zedelgem geboren Désiré Martelé (46 jaar), Pieter Serlet uit Maldegem (42 jaar) en Alois Declerck uit Aatrijke (40 jaar). Deze laatste had ook al voor Eduard gewerkt op het Hof ter Lepe. Niemand van het eerdere Franse dienstpersoneel op de hoeve werd overgenomen.⁴⁹

De familie Demets was trots op haar mooie hoeve in Martincourt. Ze lieten nog in 1910 een heuse prentkaart maken, waarop ze allen poseerden voor het hoofdgebouw. In zijn latere brieven naar Amerika vermeldde vader Demets ook herhaaldelijk dat hij in Martincourt gouden jaren had gekend: “*wij hebben eene schoone fortuin gewonnen in Frankrijk, bijzonderlijk binst den oorlog*”. Hij en Pauline verzamelden daar in tien jaar genoeg om zich voor de rest van hun leven geen financiële zorgen meer te moeten maken, ook al steeg de levensduurte na de Eerste Wereldoorlog op exponentiële wijze.

Moelijker was het contact met de lokale bevolking. Er was niet alleen de taal, maar de Fransen zagen ook met lede ogen aan hoe de Belgen hun mooiste hoes wegkaapten.⁵⁰ Bovendien brachten die Belgen dan nog vaak eigen dienstpersoneel mee. De uitgeweken Belgen zochten ook elkaar op: “*als men naar eene stad gaat, t’ is niet moeilijk 10, 15, 20 belgen te samen te zien*”. Tien jaar verblijf in

---

⁴⁹ Moeder Francisca Van Den Bon – die toen bijna 96 jaar was – verhuisde niet mee naar Martincourt en ging naar het bejaardentehuis dat in 1908 was ingericht in het oud klooster van de Zusters Apostolinen op het dorp te Oedelem. Zij kon daar wel niet onmiddellijk binnen en moest eerst nog enkele maanden bij opvolger Arseen Cornillie op het Hof ter Lepe blijven inwonen. In april 1911 kon zij dan naar Oedelem, waar ze op 31 augustus 1913 stierf.

⁵⁰ Frédéric Vereecke, die de huidige uitbater is van deze hofstede te Martincourt én die ook Belgische roots heeft, vertelde ons dat hij daarmee ook vandaag nog te maken heeft, hoewel hij uitsluitend Frans spreekt en bvb. ook burgemeester was van Martincourt van 2001 tot 2008.

Frankrijk – met vijf huwbare dochters en vijf huwbare zonen – leverde bij de familie Demets slechts één gemengd Belgisch-Frans huwelijk op.

Bovenaan: De familie Demets vóór hun hofstede in Martincourt in 1910 (Collectie Brand Perneel)
Onderaan: De hofstede te Martincourt op vandaag (Collectie Johan Verplancke)

Intussen te Aartrijke

Toen Eduard Demets in 1910 naar Martincourt trok, liep zijn pacht voor het Hof ter Lepe in Aartrijke nog tot in 1915. Deze pacht kon zomaar niet verbroken worden. De redder van dienst was uiteindelijk Arseen Cornillie, een 13 jaar jongere broer van Pauline.⁵¹

Het gezin van Arseen Cornillie en Marie-Louise Versyck met hun kinderen Caesar, Conrad en Cesarine (Collectie Rafaël De Buck)

Arseen woonde sinds oktober 1900 op de hoeve van de familie Baratte te Veldegem, als opvolger van Frederik Modde (nu Ruddervoordsestraat 189).⁵² Op 10 juni 1902 huwde Arseen Cornillie met Marie-Louise Versyck, een dochter uit de Mauwehofstede te Aartrijke (nu Moubekestraat 11).⁵³ Zij kwam bij hem in Veldegem wonen en zij kregen daar eerst twee zonen: Caesar (° 1903) en Conrad (° 1905).

Volgens de familiale overlevering was Arseen in 1910 ook van plan om naar een hoeve in Noord-Frankrijk te trekken, net zoals zijn schoonbroer Eduard. Hij verkocht in een drietal “*vendities bij uitscheiding zonder blijver*” te

⁵¹ Arseen Cornillie werd geboren te Assebroek op 24 augustus 1871 als zoon van Pieter Cornillie en Joanna Theresia Decloedt.

⁵² Frederik Modde was één van de historische vormgevers van de deelgemeente Veldegem. Hij week in zijn laatste levensjaren nog uit naar Torhout om daar op 29 augustus 1903 te sterven.

⁵³ De geschiedenis van deze hoeve tussen 1549 en 1800 werd eerder al beschreven door Daniël JANSSENS in zijn artikel “Bijdrage tot de geschiedenis van de Mauwehofstede” (*Artiricum*, 2001/2, p. 1-19).

Veldegem al zijn huisraad, hoevebekleding en dieren, tezamen met zijn vruchten op het veld.⁵⁴ Te midden van al dat tumult werd op 1 september 1910 zijn jongste dochter Cesarine geboren. Op dat ogenblik was een flink deel van de huisraad al verkocht, en o.a. de bedden zouden vier dagen later volgen...

Arseen zou echter op het laatste moment koudwatervrees gekregen hebben en bleef hier. Hij nam het Hof ter Lepe in Aartrijke over, waarvoor hij een nieuwe pacht afsloot met de Burgerlijke Godshuizen te Brugge.⁵⁵ Zij maakten van de gelegenheid gebruik om de pachtprijs te verhogen tot 3.100 frank per jaar.

Arseen Cornillie bleef zijn hele leven boeren op het Hof ter Lepe, samen met zijn vrouw en zijn drie kinderen die allen ongehuwd bleven. Hij overleed daar op 28 mei 1934. Zijn echtgenote bleef met de kinderen op de hoeve tot zij einde 1939 allen verhuisden naar een door hen nieuw gebouwde kleinere hoeve aan de Rozeboomstraat (thans nr. 2).⁵⁶

De eerste huwelijken van kinderen Demets

De eerste van de tien kinderen die trouwde, was de dochter Judith. Zij trad op 12 juni 1912 te Zedelgem in het huwelijk met Ferdinand Hillewaere.⁵⁷ Zij was 20 jaar; hij 25. Hij kwam van Merkem.⁵⁸ Zijn ouders waren welstellende lijnwaadhandelaars. Ferdinand studeerde voor schoolmeester aan de Normaal-

---

⁵⁴ Dit wordt bevestigd door de aankondigingen voor verschillende verkopen, die tussen 7 mei en 3 september 1910 werden gepubliceerd in een aantal Brugse kranten.

⁵⁵ Arseen Cornillie had zich eerder ook borg gesteld bij de Burgerlijke Godshuizen in het kader van het pachtcontract van Eduard Demets. Door de pacht over te nemen, werd dit mee opgelost.

⁵⁶ Marie-Louise Versyck stierf te Aartrijke op 3 februari 1951. De drie kinderen bleven samen op de kleinere hoeve wonen. Caesar stierf plots te Aartrijke op 16 augustus 1971. Conrad en Cesarine verhuisden in 1985 naar het dorp. Conrad overleed in Torhout op 27 januari 1986. Cesarine stierf als laatste te Oostduinkerke op 17 maart 1998.

⁵⁷ In de huwelijksakte is vermeld dat Judith in Aartrijke woonde, wat niet klopte. Zij was wel degelijk ingeschreven in Martincourt. Bij Eduard en Pauline – die ook aanwezig waren – werd vermeld dat ze nog gedomicilieerd waren in Aartrijke, maar feitelijk in Martincourt verbleven.

⁵⁸ Ferdinand Hillewaere was geboren te Merkem op 1 januari 1887 als de zoon van Aloïs Hillewaere en Julie Vermeesch (Zie over de familie Hillewaere uit Veldegem: BOGAERT, J., "De familie Hillewaere", *Zilleghem*, 2022/2, p. 48-71 en 2022/3, p. 89-108).

Moeder Rosa (Maria-Louisa Perneel), Kloosteroverste bejaarden- en wezengesticht te Aartrijke (Collectie Brand Perneel)

school in Torhout en werd in 1907 – na een echte thriller⁵⁹ – aangesteld als derde onderwijzer in de gemeenteschool te Veldegem. Hij ging er wonen en Judith trok na hun huwelijk bij hem in. Ze kregen vlug twee zonen: André (° 21 april 1913) en Gaspard (° 7 september 1915).

De volgende die huwde was Marie-Pauline Demets. Toen de familie nog in Aartrijke was, werd zij door Zuster Rosa, de overste van het gesticht in de Aartrijksestraat, uitgenodigd voor Toontjeskermis.⁶⁰ Daar bleek ook een neef van die overste aanwezig te zijn, Jules Perneel uit Lichtervelde.⁶¹ Als oudste zoon zette die toen nog de boerderij

⁵⁹ Voor de plaats van derde onderwijzer te Veldegem waren er twee kandidaten: de liberale Gustaaf Deketelaere (die eerder al hoofdonderwijzer was in Zedelgem, maar in december 1890 werd afgezet) en Ferdinand Hillewaere. De broer van Deketelaere was gemeenteraadslid. Hij deed alles om zijn broer Gustaaf te laten verkiezen. In de Zedelgemse gemeenteraad van 22 maart 1907 kreeg elke kandidaat vijf stemmen. Deketelaere was als oudste kandidaat verkozen. Maar de aanstelling werd verbroken bij Koninklijk Besluit van 11 juni 1907. Na een nieuwe stemming werd Ferdinand Hillewaere uiteindelijk toch aangesteld (ARNOU, P., “Meester Vandorpe”, *Zilleghem*, 1986, p. 153-154).

⁶⁰ Zuster Rosa was in de wereld bekend als Maria-Louisa (Theresia) Perneel, geboren te Hoogdele op 28 maart 1845. Zij trad op 21 februari 1866 in bij de Zusters van Liefde van Kortemark. Van 1887 tot 1920 was zij de overste van het ouderlingen- en wezengesticht dat deze congregatie in Aartrijke had (later Engelsebewaarder, nu OC Cirkant). Haar zuster Lucia trad eveneens in het klooster maar bij een andere orde: de Zusters van Vincentius a Paulo te Avelgem.

⁶¹ Jules Perneel werd geboren te Lichtervelde op 22 december 1881 als de zoon van Leonard Perneel en Sidonie Duthoo. Vader Leonard had aan de Bollestraat in Lichtervelde een boerderij met daarnaast een handel in mest- en bouwstoffen. Hij had de bijnaam “boekjesboer” omdat hij boerde volgens de raadgevingen uit de toenmalige wetenschappelijke landbouwliteratuur. Leonard Perneel gaf ook les in rekenen en Frans in de zondagschool te Lichtervelde en was er bestuurslid van de “Katholieke Ziekentroost”.

annex handel in mest- en bouwstoffen van zijn in 1905 overleden vader verder. Maar hij had grote plannen voor een nieuwe handelsvestiging dicht bij het station te Lichtervelde.⁶² Toen dit in 1913 effectief verwezenlijkt werd, trouwden Marie-Pauline en Jules op 13 september 1913 te Martincourt. Ze gingen in de nieuwe handelszaak te Lichtervelde wonen. Moeder-overste bereikte zo toch haar doel, zij het met enige vertraging.

Het gezin van Eduard Demets en Pauline Cornillie bij het huwelijk van Marie-Pauline Demets in 1913 (staand vlnr.: Oscar, Cesarine, Firmin, Marie-Pauline, Joseph, Pauline, Pierre, Arseen; zittend vlnr.: Irma, moeder Pauline, vader Eduard, Judith) (Collectie Brand Perneel)

⁶² Daarvoor deed Jules Perneel een beroep op de bemiddelde familie Depuydt, die bekende cichorei-handelaars waren. Zij bouwden voor hem in de Statiestraat te Lichtervelde een grote woning met magazijnen, die hij in huur kreeg. Daar kon hij zijn nieuwe handel in bouwmaterialen, hout en kolen beginnen. Een voorwaarde van de familie Depuydt – die ook een brouwerij had – was dat er in de nieuwe woning ook een herberg kwam. Dit werd een taak voor Marie-Pauline, die daarvoor echter niet stond te springen. Toen Jules het pand in 1926 overkocht, ging de herberg toe (mogelijk zelfs al iets vroeger – zie voetnoot 149).

Oscar naar het leger

Het feit dat de familie Demets nu in Frankrijk woonde, nam niet weg dat de zonen nog in België dienstplichtig bleven. De drie oudsten hadden er zich uitgeloot, maar toen het de beurt was aan Oscar – die behoorde tot de lichting 1914 – bestond de loting niet meer.⁶³ Oscar moest soldaat zijn. Hij verscheen op 8 mei 1914 voor de militieraad, waar men vaststelde dat hij enkel geschikt was voor de infanterie.⁶⁴ Maar nog voor hij opgeroepen werd om zijn effectieve dienst te vervullen, brak de Eerste Wereldoorlog uit.

Oorlog!

President Poincaré op bezoek in Rusland in de tweede helft van juli 1914 (Collectie Gallica, BnF)

Op het Franse platteland dacht in juli 1914 nog niemand aan oorlog. De aanslag op de Oostenrijkse troonopvolger in Sarajevo op 28 juni 1914 haalde wel de pers, maar niets voorzag dat Frankrijk zou worden betrokken bij wat slechts een zoveelste Balkan-conflict leek. Op 16 juli 1914 gingen president Poincaré en eerste minister Viviani met

een gerust gemoed op staatsbezoek naar Rusland, Zweden, Denemarken en Noorwegen. Door de plots verslechterende internationale toestand keerden ze op 27 juli 1914 halsoverkop terug naar Duinkerke.⁶⁵ Toen ze er op 29 juli 1914 aankwamen was Oostenrijk-Hongarije al in oorlog met Servië. De dagen daarop

⁶³ De loting was afgeschaft door de Wet van 14 december 1909. Ook de vrijstelling wegens broederdienst bestond niet meer sinds de Wet van 30 augustus 1913.

⁶⁴ Provinciaal archief West-Vlaanderen, Zesde Militiekanton, Militieregisters 1914, Lijst Aartrijke, nr. 16.

⁶⁵ POINCARE, R., *Comment fut déclarée la guerre de 1914*, Parijs, Flammarion, 1939, p. 67.

volgde een dolle vaart van mobilisaties, ultimata en oorlogsverklaringen, waarin ook Frankrijk (en België) meegesleurd werden.

Frankrijk ging over tot mobilisatie op zaterdag 1 augustus 1914.⁶⁶ De *gendarmerie* bezorgde het mobilisatiebevel aan de burgemeesters van de vele kleine dorpen, zoals Martincourt. Vanaf 2 augustus 1914 moesten de Franse oproepen al hun eenheden vervoegen. De Belgen die zich in Frankrijk bevonden bleven voorlopig buiten schot, wat tot wrevel leidde bij de (families van de) Fransen die wel naar het front moesten trekken.

Fort Sint-Filips te Antwerpen met de drie geschutkoepels (CROKAERT, P., *Brialmont, Brussel, Lesigne, 1925*, p. 175)

Toch bracht de oorlog ook voor de familie Demets al onmiddellijk heel wat zorgen. De kersverse schoonzoon Jules Perneel werd op 1 augustus 1914 gemobiliseerd te Lichtervelde. Als pechvogel bij de loting had hij destijds soldaat moeten zijn.⁶⁷ Hij werd nu terug oproepen en diende zijn echtgenote en zijn nieuwe handelszaak achter te laten. De

oudere rekruten kwamen bij de vestingtroepen terecht.⁶⁸ Voor Jules Perneel was dit in het sterk gedemodeerde fort Sint-Filips te Antwerpen.⁶⁹ Bij de val van het omsingelde Antwerpen in oktober 1914 vernietigden de Belgische verdedigers de bewapening van het fort zoveel als mogelijk. Zij probeerden ook nog om over Gent terug te trekken naar West-Vlaanderen, maar het was te laat. De enige mogelijkheid om niet krijgsgevangen genomen te worden, was het oversteken van de Nederlandse grens. Er wachtte hen daar een internering tot het einde van de oorlog.

⁶⁶ Die dag overrompelde Duitsland al het neutrale Luxemburg. 's Anderendaags ontving de Belgische regering het Duitse ultimatum om hun leger vrije doorgang door België te geven.

⁶⁷ Hij was van de lichting 1901. Bij de loting trok hij het nummer 37 op 102. De nummers tot en met 42 moesten soldaat zijn (Provinciaal archief West-Vlaanderen, 34^e Militiekanton, Lotingslijst 1901, nr. 37). Hij deed toen zijn legerdienst bij het 6^e Regiment Artillerie te Antwerpen.

⁶⁸ SIMOENS, T., *De Chaos van het Slagveld*, Antwerpen, Horizon, 2016, p. 45.

⁶⁹ Zie over dit fort: GILS, R., *Vesting Antwerpen*, deel III, *Schelde- en redeverdediging 1838-1944*, Erpe, De Krijger, 1999, p. 49-51 en 67.

Jules Perneel schreef daarover later zelf naar Amerika: *“Ik heb daar twee jaar in ’t kamp geweest⁷⁰ en verder heb ik 2 jaar bij de boeren gewoond, 7 maanden in Friesland, en het overige in Noord Brabant dicht de belgische grens. Marie is tot 1en December 1917 te Lichtervelde gebleven. Zij is geweest dat ze 150 Duitschers in huis had, en was blij dat ze eindelijk weg kon⁷¹, mijne moeder was bij Haar, dan zijn ze naar Brussel bij een mijner broeders gaan wonen”*.⁷²

Op de hofstede in Martincourt verbleven ook vluchtelingen uit België. Op 14 januari 1916 waren er nog vijf aanwezig.⁷³ Drie daarvan behoorden tot de familie Cornillie, nl. een zoon van Francis Vanderhaeghen uit Koolkerke (schoonbroer van Pauline Cornillie) en twee zonen van Oscar Cornillie uit Houtave (broer van Pauline). Verder was er ook nog een vluchteling uit Aart-rijke en één uit Wingene, maar over hun identiteit is niets bekend.

Oscar gaat naar het front

In september 1914 riep de Belgische Regering de lichte 1914 op, waartoe Oscar Demets behoorde. Deze pas opgeroepen rekruten konden uiteraard niet dadelijk ingezet worden, en dit bij gebrek aan uitrusting en opleiding. Diegenen die in België waren opgekomen, werden begin oktober 1914 onder de druk van de Duitse opmars naar Frankrijk gebracht. Daar kwamen ze rond 15 oktober 1914 terecht in het kamp van Auvours (bij Le Mans).⁷⁴ Dit was een vroeger kamp van het Franse Leger, dat nu aan de Belgen ter beschikking werd gesteld om daar hun nieuwe rekruten op te leiden en klaar te stomen voor het front.

In zijn beknopt militair dossier is enkel vermeld dat Oscar Demets op 8 oktober 1914 het Belgisch Leger verhoogde. Hoe zijn oproeping hem bereikte en waar

---

⁷⁰ Het ging om het interneringskamp van Harderwijk in de Nederlandse provincie Gelderland. In 2017 verscheen onder de titel *“út tankberens/uit dankbaarheid”* een herinneringspublicatie over het verblijf van Jules Perneel in Friesland tijdens zijn internering in de Eerste Wereldoorlog.

⁷¹ In dezelfde brief naar Amerika voegde Jules Perneel daar nog aan toe dat haar vertrek naar Brussel ook kwam *“door het gedurig grooter en grooter gevaar van de bommen die de vliegers daar wierpen”*.

⁷² Jules Perneel had in Brussel zes broers die beenhouwer waren en die daar goed voor zijn vrouw en moeder gezorgd hebben. Deze laatste verbleven er toen op het adres Groenestraat 24 te Sint-Joost-ten-Node.

⁷³ Veel van de Belgische vluchtelingen waren intussen binnengeroepen in het leger: *“er waren er velen gevlucht voor den Duitsch en nu zijn ze soldaat”* (Brief van Eduard Demets naar Amerika van 14 januari 1916).

⁷⁴ CHATELLE, A., *L'effort belge en France pendant la guerre (1914-1918)*, Parijs, Firmin-Didot, 1934, p. 135-137. Later werden ook op veel andere plaatsen in Frankrijk algemene en gespecialiseerde Belgische opleidingscentra opgericht.

Aankomst Belgische rekruten in Frankrijk in oktober 1914 (CHATELLE, A., *L'effort belge en France pendant la guerre (1914-1918)*, Parijs, Firmin-Didot, 1934, p. 136)

hij zich diende aan te bieden, weten we niet.⁷⁵ In elk geval was ook Oscar op 16 oktober 1914 in het kamp van Auvours. Hij zal daar in het begin geen goede tijd hebben doorgemaakt. Toen de Belgen daar in 1914 toekwamen, ontbrak het er aan alles. Er waren slechts enkele barakken. De meeste mannen sliepen op stro in oude

tenten die water binnenlieten. De vereiste militaire kledij ontbrak. Bij een bezoek van de Belgische minister van oorlog defileerden de jongens voor hem in klompen! De hertogin van Vendôme⁷⁶ – die de zuster was van koning Albert – zette een actie op om warme klederen ter beschikking te stellen. Ook de nodige militaire uitrusting ontbrak. In het begin werd geoefend met 50 Franse geweren voor 600 man... Beetje per beetje verbeterde de situatie. Einde november 1914 konden er al 2.000 uniformen per week geleverd worden.⁷⁷

Oscar beëindigde zijn opleiding op 27 april 1915 en ging van daar naar het IJzerfront. Eerst kwam hij bij het 13^e Linieregiment terecht. Uit een brief van Eduard Demets naar Amerika blijkt dat Oscar zich in december 1915 op een “gevaarlijke post” niet ver van Diksmuide had gekwetst aan “stekkersdraad”. Hiervoor werd hij opgenomen in het militair hospitaal van Rennes (Bretagne). Ook van einde april tot einde juli 1916 werd Oscar terug gehospitaliseerd wegens een ziekte opgelopen tijdens de dienst. Nadien ging hij naar het 10^e Linie. Op 27 december 1916 werd dit regiment ontdubbeld en verhuisde Oscar naar het nieuwe 20^e Linie.

⁷⁵ Misschien gebeurde dit in België (Zie ook voetnoot 79).

⁷⁶ Prinses Henriette van België was gehuwd met prins Emmanuel van Orleans, die de titel hertog van Orleans voerde. Ze woonde toen in Frankrijk.

⁷⁷ CHATELLE, A., *L'effort belge en France pendant la guerre (1914-1918)*, Parijs, Firmin-Didot, 1934, p. 138.

Het verblijf van Oscar aan het front zorgde thuis voor veel angst en gepieker. Hij mocht wel af en toe voor 8 dagen op verlof komen naar Martincourt, maar dit nam de onrust bij vader en moeder Demets niet weg. Op 27 december 1916 schreef Eduard naar Amerika: *“Ik ben in 2 jaren wel 10 jaar verouderd in mijn wezen, Oscar en onze 2 dochters zijn dag of nacht nooit uit mijn gedacht”*.⁷⁸ Dit voegde zich bij een algemene onzekerheid: *“gaan wij in den oorlog winnen? Gaat er hier geen revolutie komen en hoelang gaat het nog duren?”*

Communicatie met het bezette gebied

Marie-Pauline Demets te Brussel, foto gestuurd aan haar echtgenoot in 1918 (Collectie Brand Perneel)

De oorlog sloot de familie Demets in Martincourt zo goed als volledig af van het bezette gedeelte van België. In een brief van 14 januari 1916 schreef Eduard dat hij niets meer vernomen had van zijn dochter Judith in Veldegem *“sedert ik haar verlaten heb den 14 October 1914”*.⁷⁹ Gelukkig kregen ze in Martincourt toen *“alle 3 a 4 weken”* een brief van Jules Perneel, die sinds oktober 1914 geïnterneerd was in het kamp van Harderwijk in Nederland. Hij kon van daaruit schrijven naar Frankrijk. Via hem vernamen ze ook dat het momenteel nog goed ging met Marie-Pauline in Lichtervelde en Judith in Veldegem. Dit bleek uit brieven die Jules Perneel in maart en in september 1915 had ontvangen van zijn vrouw uit het bezette Lichtervelde.

⁷⁸ Bedoeld worden Marie-Pauline en Judith, die toen in België waren.

⁷⁹ Misschien was Oscar – na zijn oproeping – naar België gekomen om hier binnen te gaan in het leger en was vader Eduard meegekomen. Dit lijkt steun te vinden in hetgeen vader Eduard Demets daar schrijft, maar blijft onzeker.

Er kwamen in Martincourt – via Nederland – ook enkele brieven toe van schoonbroer Francis Vanderhaeghen uit Koolkerke. Zijn zoon verbleef als vluchteling op de hofstede van Eduard en Pauline (Zie hiervoor). Daaruit bleek dat het in Koolkerke in 1915 ook nog vrij goed liep. De boeren moesten wel heel wat leveren “*voor den duitsch*”, en werden slechts “*in bons*” betaald. Veel nieuws over de rest van de familie kon hij echter niet brengen, want vanuit Koolkerke was er bvb. geen contact mogelijk met Oedelem, waar de moeder van Pauline Cornillie bij haar dochter Clemence verbleef.

Ook Pierre en Arseen Demets worden soldaat

In 1916 besloot de Belgische Regering te Le Havre om het Belgisch Leger gevoelig uit te breiden. Met een Besluitwet van 21 juli 1916 werd de Bijzondere Lichting 1916 in het leven geroepen. Die omvatte alle mannen geboren na 30 juni 1876 en vóór 1 juli 1898 (of dus tussen de 18 en de 40 jaar), en die nog geen soldaat waren. Het feit dat ze eerder werden vrijgesteld van legerdienst (bvb. door een gunstig verlopen loting of door broederdienst) belette niet dat ze nu toch naar het leger moesten.

Voor het gezin Demets was dit een mokerslag, want – buiten Oscar, die al soldaat was – vielen ook de andere vier zonen onder de toepassing van deze nieuwe militiewet. Vader Eduard sloeg tilt en schreef aan zijn halfbroer in Amerika: “*Gij zult ook verstaan dat al mijne zinnen wat in de war zijn, als ik u zeg dat wij reeds van in July in gevaar zijn al onze zonen ontnomen te worden om soldaat te maken, en werkvolk is er niet, tenzij jongens en oude dronkaards, duur betalen en weinig werken*”, én nog: “*maar t’ schijnt dat ze nu met 1 Februari gaan alle 4 moeten optrekken*”.⁸⁰

Het kwam niet zover. De Besluitwet had diegenen die tot de Bijzondere Lichting 1916 behoorden ingedeeld in zeven groepen, waarvan enkel de eerste onmiddellijk onder de wapens moest komen.⁸¹ Voorzien werd dat de andere

---

⁸⁰ Maar hij schreef ook nog: “*toch nog moeten wij God loven ze zo lang thuis gehad te hebben, denk eens aan die ongelukkige franche vrouwen, die reeds bijna 2½ jaar hunnen man of zonen kwijt zijn, ook zijn de landerijen ellendig, bij ons worden goede zaken gedaan tot nu toe*” (brief van Eduard Demets naar Amerika van 27 december 1916).

⁸¹ Gehuwde mannen geboren na 31 december 1894 en vóór 1 juli 1898 en vrijgezellen geboren na 30 juni 1886 en vóór 1 juli 1898 (art. 11.I van de Besluitwet van 21 juli 1916).

groepen daarna zouden volgen, maar dit kreeg slechts een gedeeltelijke uitvoering.⁸²

Pierre en Arseen Demets behoorden tot de eerste groep. Zij verschenen begin 1917 voor de Belgische Recruiteringscommissie nr. 4 in Parijs. Beiden werden geschikt bevonden voor de dienst.⁸³ Hun oudere broers Joseph en Firmin werden nooit opgeroepen. Vader Eduard kon met hen de hoeve te Martincourt blijven uitbaten, maar hij en zijn vrouw droegen wel de zware morele last van drie zonen aan het front.

Pierre Demets begon op 10 februari 1917 aan zijn militaire dienst. Hij kreeg een lange opleiding, die begon in het Belgisch “*Centre d’instruction n° 1*” in Parigné-l’Evêque (ook bij Le Mans).⁸⁴ In september 1917 was hij twee weken weg voor een bijzondere vorming in de School van de Grenadiers. Op 31 oktober 1917 verhuisde hij naar het Belgisch opleidingscentrum voor de cavalerie in Campagne-lès-Guines (bij Calais). Pas op 15 januari 1918 kwam hij bij zijn eigenlijke eenheid terecht, de 1° Compagnie van het 2° Bataljon Karabiniers-Wielrijders (beter bekend als de “*Cyclisten*”, of nog de “*Zwarte Duivels*”⁸⁵). Voor hem begon nu het leven in de loopgraven aan de IJzer. De Cyclisten onderscheidden zich in maart 1918 te Reigersvliet en Oud-Stuivekenskerke, maar of Pierre Demets toen effectief deelnam aan die gevechten staat niet vast.

Arseen Demets – die tien jaar jonger was dan Pierre – trad op 17 februari 1917 in dienst. Hij kreeg een infanterieopleiding in het “*Centre d’instruction n° 3*” in het Normandische Coutances. Op 12 september 1917 vertrok Arseen naar het 16^e Linieregiment, waar hij op 15 september 1917 zijn bewapening ontving. Ook hij kwam aan het IJzerfront, waar het 16^e Linie in 1917 bij Diksmuide vocht en in 1918 in de sector Ramskapelle-Pervijze.

---

⁸² SIMOENS, T., *De Chaos van het Slagveld*, Antwerpen, Horizon, 2016, p. 569, voetnoot 553.

⁸³ Uit zijn militair dossier blijkt dat Arseen een litteken had boven zijn linkeroog.

⁸⁴ Waar hij eerst behoorde tot de 16^e Compagnie en later tot de 9^e Compagnie.

⁸⁵ De Karabiniers-Wielrijders zouden deze “eretitel” gekregen hebben van de Duitsers tegen wie ze vochten in de Slag bij Halen (12 augustus 1914).

Arseen Demets op een kaart uit Martincourt (Collectie Brand Perneel)

De toestand in Frankrijk

Intussen was de toestand in Frankrijk dubbel. In een brief van 14 januari 1916 meldde Eduard Demets dat er ook in de landelijke Franse gemeenten al veel gesneuvelden waren. Martincourt had 128 “zielen”. Daarvan waren er 15 opgeroepen als soldaat en er waren er al 5 gesneuveld en 2 krijgsgevangen. Daartussen ook veel boeren(zoons). Hij vervolgde dan ook: “niet te verwonderen dat er reeds vele hofsteden ledig komen”, en vroeg zich af “wat er van landbouw hier gaat geworden”.

Anderzijds stegen de prijzen constant, zodat de boeren bijzonder goede zaken deden en in korte tijd heel welstellend werden.

Het Bevrijdingsoffensief

In het voorjaar 1918 wilden de Duitsers met een reeks grote offensieven de impasse aan het westelijk front doorbreken. Zij hadden daartoe goede kaarten in de hand. Op 3 maart 1918 hadden zij de nieuwe Russische machthebbers tot vrede kunnen dwingen (Verdrag van Brest-Litovsk). Hierdoor kwam er een einde aan de oorlog op het Oostelijk front. De daar aanwezige Duitse divisies konden nu in het Westen worden ingezet. Het opzet was om de Geallieerden daar een beslissende nederlaag toe te brengen vóór de Verenigde Staten doeltreffend tussenbeide konden komen.⁸⁶

In eerste instantie leek hun opzet te lukken. De Duitsers overrompelden de Geallieerden op heel wat plaatsen en kwamen tot op 90 km van Parijs. Ze kraaiden al victorie, maar dit was te vroeg. Met bovenmenselijke inspanningen konden de Geallieerden de Duitse doorbraak tot staan brengen. Het moreel van de Duitse soldaat – aan wie gevraagd was om nu voor de laatste keer tot het uiterste te gaan – kreeg ernstige klappen. Op 18 juli 1918 zetten de Geallieerden een succesvolle tegenaanval in. Zij kregen het initiatief in handen en lieten het niet meer los. Ook de effectieve Amerikaanse steun op het terrein nam nu snel toe. Op 10 augustus 1918 deelde generaal Ludendorff aan keizer Wilhelm II mee dat Duitsland niet meer kon winnen en moest onderhandelen met het oog op vrede. Intussen moest er nog taai weerstand geboden worden om gunstige vredesvoorwaarden te krijgen.

De Geallieerden rukten nu op over het ganse front. Ook de Belgische sector moest volgen. Op 9 en 11 september 1918 werd daartoe een Legergroep Vlaanderen opgericht onder leiding van koning Albert. Behalve het Belgisch leger, behoorden daartoe ook Franse en Britse eenheden. Deze Legergroep zou in de vroege morgen van zaterdag 28 september 1918 aanvallen.⁸⁷ Ook de drie broers Demets die soldaat waren, vochten mee in dit Bevrijdingsoffensief. Twee van hen vonden daarbij de dood.

---

⁸⁶ Zie ook verder in het laatste onderdeel over John Griffin Versyp.

⁸⁷ Dit bleek wel niet te kunnen ter hoogte van de overstroomde IJzervlakte tussen Nieuwpoort en Diksmuide. De Belgische eenheden vielen op 28 september 1918 aan tussen de Blankaart bij Diksmuide en de weg Leper-Zonnebeke-Broodseinde.

Oscar sneuvelt te Woumen

Hedenkingsplaat van het gevecht bij de Blankaart op 28 september 1918 te Woumen (Agentschap Onroerend Erfgoed, foto Hannelore Decoodt)

Vrijwel direct na de start van dit offensief sneuvelde Oscar Demets te Woumen. Vader Eduard schreef hierover kort nadien⁸⁸: “Den 28 September hebben de Belgen met de Franschen eene groote offensieve begonnen en zijn gekomen tot op 8 kilometers van Thourout en op 2 van Rouselaere⁸⁹, maar den zelfden dag ten 8 ure s’ morgens is Oscar (dezen waarvan gij Portrait hebt) gevallen de keel doorschoten door eene Duitsche mitraillease en kort nadien bezweken en begraven te Woumen 150 meters van de groote baan op een stuk land, hij had nog 90 fr bij zich die Pierre ontvangen heeft van zijnen eerste sergent alsook zijne portefeuille van zijnen maat en besten vriend, geheel het fijne van de zaak weten wij nog niet”.⁹⁰

Zijn militair dossier vermeldt dat Oscar op 28 september 1918 sneuvelde “à l’attaque de Blankaart”. Zijn fiche bij de Dienst Oorlogsgraven spreekt over “devant le chateau Blankaart”. De Namenlijst van *Flanders Fields*

voegt daaraan toe dat Oscar getroffen werd door een mitrailleurkogel in de hals. Dit stemt overeen met wat vader Demets hierover schreef.

Wij probeerden op basis van bestaande verslagen over deze aanval op de Blankaart⁹¹ zo gedetailleerd mogelijk uit te maken waar en hoe Oscar

⁸⁸ Brief van Eduard Demets naar Amerika van 12 oktober 1918.

⁸⁹ Dit was de toestand bij het schrijven van de brief. Op 28 september 1918 werd er 3 tot 8 kilometer opgerukt.

⁹⁰ In een latere brief van 24 november 1918 bevestigde Eduard Demets de kern van het gebeurde: “zijne keel en hals doorboord en onmiddellijk gestorven”.

⁹¹ Er is een uitgebreid verslag van kapitein Leonard VAN MIERLO, de commandant van de 9e Compagnie, dat in Nederlandse vertaling (met commentaar van André GYSEL) verscheen onder de titel: “De bevrijding van het Blankaartbekken in de IJzervallei door Belgische troepen op 28-29 september 1918” in *Shrapnel* 2015, nr. 3, 41-51.

sneuvelde, en dit uitgaande van het tijdstip van 8u 's morgens dat we terugvinden in de brief van vader Demets.

De 9e Compagnie van het 20^e Linieregiment – waarvan Oscar deel uitmaakte – werd op 28 september 1918 mee opgesteld in de eerste aanvalslijn. De mannen vernamen pas de dag voordien dat de aanval voor de volgende ochtend was. Ze hadden wel angst, maar ook een sterk verlangen om eindelijk het eigen land te kunnen bevrijden. Hun commandant Van Mierlo noteerde: *“Het leek wel of iedereen naar het beloofde land vertrok”*, en ook: *“Het was een explosie van enthousiasme, dolle vreugdekreten, geestdriftige uitroepen, een mengelmoes van Brabançonne, Vlaamse Leeuw en Marseillaise. Ja, de dag van de zege brak aan. Maar helaas, velen zouden die dag niet overleven”*.

's Avonds verlieten de mannen hun kantonnement. Zwaar beladen met wapens en munitie gingen ze te voet naar de twintig kilometer verder gelegen uitvalspost bij de Kwadebeek te Merkem. Rond 1u00 in de nacht waren ze ter plaatse. Om 2u30 startte een hels artilleriebombardement dat de Duitse weerstand moest verzwakken. Om 5u30 – een half uur later dan voorzien – startte de aanval. Eerst diende de 9^e Compagnie samen met de 11^e Compagnie de Duitse weerstand bij de nabijgelegen Blankaartvijver in Woumen op te doeken. De Duitsers hadden daar heel wat bunkers en mitrailleursnesten ingericht. Om bij het Blankaartkasteel te komen, dienden ook twee beken overschreden te worden.

Aanvankelijk ging het vlot. Maar na het oversteken van de Steenbeek kwam er zwaar mitrailleurvuur vanuit een Duitse stelling op de Zandhoek. Normaal moest ook de 11e Compagnie daar zijn om deze stelling samen op te doeken. Maar deze eenheid was voor het grootste deel teveel opgeschoven naar rechts. Alleen het peloton van luitenant Yvan Colmant was op de voorziene plaats en zette mee de aanval in. De Duitsers vochten verbeterd. De bunkers moesten één

---

(vervolg voetnoot 91)

Verder is er de regimentsgeschiedenis van majoor René WILLEMS (*Vu et vécu. Historique du 20e Régiment de Ligne*, Gent, 1931 p. 218 e.v.). Daarin komt de aanval op de Blankaart eveneens ruim aan bod. WILLEMS steunt vooral op een verslag van majoor DE HAENE, bevelhebber van het Derde Bataljon van het 20e Linie. Dit verslag is ook te vinden op www.maisondusouvenir.be/dr_yvan_colmant.php.

Een meer beknopte uiteenzetting wordt gegeven in het bekende boek *Van de IJzer tot Brussel* van kolonel Marcel WEEMAES (Marcinelle, z.d. (1972), p. 92-98).

Bij vergelijking blijkt wel dat deze verschillende verslagen elkaar op bepaalde punten tegenspreken.

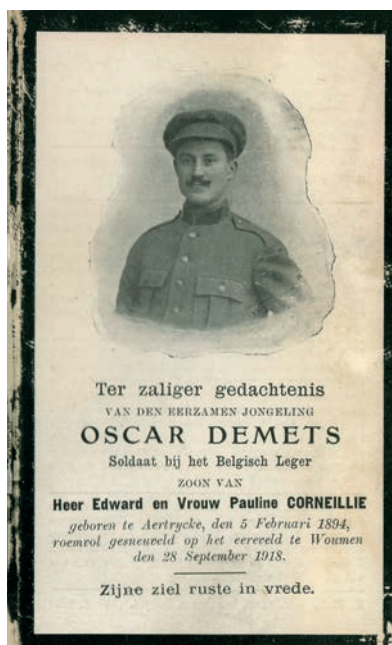

Ruïnes van het Blankaartkasteel (Collectie KLM – CDOC – foto B.1.213.2)

per één worden uitgeschakeld. Het kwam tot lijf-aan-lijfgevechten. De strijd eiste bij de Belgen een hoge tol. Luitenant Strauwen werd dodelijk in de borst getroffen bij de aanval op de grootste bunker. Ook vele anderen sneuvelden. Van Mierlo schreef later in zijn verslag: *“Dicht bij mij wordt een man dodelijk getroffen. Met een grauw, van pijn vertrokken gezicht roept hij: “Kapitein! Kapitein! Laat me niet alleen! Blijf bij mij! Het doet zo’n pijn!” Een kogel in de buik. Ik probeer hem te troosten met de melding dat ze hem zullen wegbrengen en stuur een man naar achteren om de brancardiers te verwittigen. Die zouden anders in die wildernis nooit de getroffene gevonden hebben. En we gaan door”.*

Volgens Van Mierlo duurde het twee uur om de Zandhoekstelling uit te schakelen. Gelet op de tijd die ook nodig was om deze stelling vanuit de uitvalspositie te bereiken, is het mogelijk dat ook Oscar Demets daar rond 8u sneuvelde. Maar zeker is dit niet. Andere bronnen beweren dat de Zandhoek al vroeger tot zwijgen was gebracht. Om 8u zou men al bezig geweest zijn met

een tweede poging om de volgende beek (Roonebeek) over te steken. Daaraan zou ook een peloton van de 9^e Compagnie deelgenomen hebben.⁹² Die beek stond bijzonder hoog. De Belgen moesten erdoor waden, waarbij sommigen tot aan het hoofd in het water zaten. Door het hevige Duits mitrailleurvuur vanaf de andere zijde van de beek mislukte ook deze tweede poging om over de beek te geraken. Ook daar kan Oscar gesneuveld zijn. In elk geval viel hij nauwelijks een paar uur na het begin van de aanval. De eigenlijke verovering van het Blankaartkasteel door luitenant Colmant maakte hij niet meer mee.⁹³ Oscar werd ter plekke begraven, op ongeveer 150 meter afstand van de hoofdweg Ieper-Diksmuide. Zijn persoonlijke bezittingen werden aan broersoldaat Pierre Demets bezorgd.⁹⁴

Bidprentje Oscar Demets (Collectie Gemeentearchief Zedelgem)

⁹² Zie bvb. WILLEMS, R., *Vu et vécu. Historique du 20e Régiment de Ligne*, Gent, 1931 p. 222-223.

⁹³ Bij de Blankaart staat nu langs de weg Ieper-Diksmuide een monument met een portret in profiel van luitenant Colmant, die dit gevecht van 28 september 1918 herdenkt.

⁹⁴ Volgens de grafrede bij de herbegravenis van de broers te Aartrijke (zie verder) zou Arseen de dood van zijn broer Oscar in een brief hebben gemeld aan het thuisfront.

In zijn brief van 12 oktober 1918 schreef vader Demets nog: *“Let niet op mijn geschrifte ik beef, t’ is 4 dagen dat wij het weten van Oscar”*. Hij getuigde over zijn dode zoon: *“Oscar was een brave en zeer neerstige jongen, schoon struisch en zeer sterke jongen (de sterkste van geheel zijn compagnie⁹⁵) zeer wel geleerd, kon reeds tamelijk engelsch lezen al geleerd achter een kameraad die 4 talen sprak”,* en hij besloot pakkend: *“t’ is wel droevig te moeten sterven na 4 jaar zoo veel geleden te hebben in de tranchées en zoo dicht de vrede denk ik”*. Vier jaar lang was er de hoop om Oscar *“gave en gezond”* terug te zien na de oorlog. In een brief van 14 januari 1916 schreef vader Eduard nog: *“hij is te wel om doodgeschoten te worden zeggen er velen”*. Nu liep die jarenlange spanning toch heel slecht af.

Later bleek dat er nergens een overlijdensakte van Oscar was opgemaakt. Er was een vonnis van de Rechtbank van Eerste Aanleg te Brugge nodig, waarin op 16 mei 1923 werd vastgesteld dat hij gesneuveld was op 28 september 1918. Oscar kreeg postuum 5 frontstrepen.⁹⁶ Hij werd vereremerkt met het kruis van ridder in de Orde van Leopold II, het Oorlogskruis met palm, de Zege- en de Herinneringsmedaille. Aan zijn ouders werd een vergoeding uitbetaald van 3.775 frank in toenmalige muntwaarde.⁹⁷

Arseen sneuvelt te Zomergem

Bijna vijf weken na de dood van Oscar, sneuvelde ook Arseen Demets te Zomergem. De Belgische troepen bevonden zich dan al in de streek tussen Brugge en Gent. Aartrijke was – net als Veldegem, Zedelgem en Loppem – bevrijd op 17 oktober 1918.⁹⁸

Ook het 16^e Linie – waartoe Arseen Demets behoorde – nam al sinds 28 september 1918 deel aan het Bevrijdingsoffensief. Op die eerste dag was die

---

⁹⁵ Uit een brief van 14 januari 1916 weten we dat Oscar in het leger ook aan worstelen deed, waar *“hij nog zijn gelijke niet gevonden (had), er zijn wel sterker bij, maar niet zoo rap”*.

⁹⁶ Een eerste frontstreep kreeg men na een volledig jaar in de gevechtszone. Vanaf dan kwam er een volgende streep bij per zes maanden bijkomende aanwezigheid in de gevechtszone. Oscar had 20 dagen te kort voor zes frontstrepen.

⁹⁷ Een algemene dotatie van 300 frank die elke oud-strijder bekam en verder 43 x 75 frank per maand front en 5 x 50 frank per maand achter het front.

⁹⁸ Zie de beschrijving van deze bevrijding in: ARNOU, P., BRAET, J., DENEVE, C. en DENYS, B., *Aartrijke, Loppem, Veldegem en Zedelgem tijdens de Grote Oorlog*, Zedelgem, Gemeentebestuur, 2019, p. 220-227.

eenheid uiterst rechts van de Belgische aanvalsector opgesteld (bij Ieper).⁹⁹ Het 16^e Linie rukte snel op en nam de volgende dag al deel aan de verovering van Moorslede. Dit leidde tot zware verliezen, wat ook het geval was in de strijd bij Beitem.¹⁰⁰ Vanaf 10 oktober 1918 ging de eenheid in rust naar Koksijde en Sint-Idesbald.¹⁰¹

Op 17 oktober 1918 werd het 16^e Linie terug ingezet. De mannen gingen per trein naar Oostkerke (bij Diksmuide) en staken op loopbruggen de IJzer over. Daarna trokken ze via Bovekerke en Ichtegem naar het die morgen pas bevrijde Aartrijke.¹⁰² Daar kwamen ze 's nachts toe en werd kwartier gemaakt.¹⁰³ Ook Arseen Demets kwam zo terug in Aartrijke, waar hij een aantal bekenden zal

Pas heroverd Schipdonkkanaal (Collectie Patrick Arnou)

⁹⁹ Terwijl Oscar zich toen uiterst links van deze Belgische aanvalsector bevond bij de Blankaart.

¹⁰⁰ BACCARNE, R. en STEEN, J., *Van het Vrijbos tot Roeselare*, s.l., 2002, p. 109 en 121; WEEMAES, M., *Van de IJzer tot Brussel*, Marcinelle, z.d. (1972), p. 113.

¹⁰¹ Geschiedenis van het 16^e Linieregiment in het *Guldenboek der Vuurkaart*.

¹⁰² WEEMAES M., *Van de IJzer tot Brussel*, Marcinelle, z.d. (1972), p. 263.

¹⁰³ Dus in de nacht van 17 op 18 oktober 1918.

teruggezien hebben. Hij was overigens niet de enige Aartrijkse soldaat die toen na een jarenlange afwezigheid weer in zijn dorp terugkwam. Jules Depuydt noteerde in zijn dagboek: “*Vele, vele soldaten van Aertr. komen ten allen kante uitgekropen. Men meldt ook verschillende gevallen*”.¹⁰⁴ Ook broer Pierre Demets was eerder op die dag door Aartrijke getrokken, maar was al terug weg toen Arseen daar 's nachts toekwam (zie verder).

Het verblijf van Arseen in Aartrijke was kort. Het 16^e Linie trok op 18 oktober over Zuidwege mee naar Waardamme, waar er gevochten werd aan de overstroomde beken.¹⁰⁵ Nadat de vijand daar op 19 oktober terugtrok, ging het verder naar Beernem. Men hoopte al op 21 oktober 1918 het Schipdonkkanaal te kunnen oversteken, maar dit werd een flinke misrekening. Om een verdere Geallieerde opmars te stuiten, hadden de Duitsers een nieuwe *Lysstellung* ingericht langs de overzijde van de Leie en het Schipdonkkanaal. Meerdere pogingen om het kanaal over te geraken mislukten.

De Geallieerden besloten een pauze in te lassen tot 31 oktober 1918 om dan de Duitse stellingen over een grote lengte tegelijk aan te vallen. Intussen werd het dorp Zomergem – dat onmiddellijk bij het kanaal lag (aan de Belgische kant) – meer dan een week lang aanhoudend beschoten door de Duitsers.¹⁰⁶ Daarbij vielen ook militaire slachtoffers, zoals Camiel Lagae uit Aartrijke, die ook behoorde tot het 16^e Linie en die op 24 oktober 1918 te Zomergem zwaar werd gewond.¹⁰⁷

Op 31 oktober 1918 brak het nieuw Geallieerd offensief aan de *Lysstellung* los. Het werd “*een totale en bloedige mislukking*”.¹⁰⁸ Het kanaal was maar 23 meter breed. Belgen en Duitsers zaten heel dicht bij elkaar. De aanwezige zware artillerie kon op dergelijke korte afstand niet nuttig gebruikt worden.

---

¹⁰⁴ *Het oorlogsdagboek van Jules Depuydt*, Zedelgem, Heemkundige Kring, 1997, p. 200.

¹⁰⁵ Daar sneuvelden ook soldaten van het 16e Linie: DENEWETH, W., *Oostkamp en Hertsberge in de Eerste Wereldoorlog*, Oostkamp, Heemkundige Kring, 2017, p. 206.

¹⁰⁶ Zomergem was – buiten de Westhoek – één van de zwaarst geteisterde dorpen van het land. Vele bewoners waren weggevlucht en 95% van de gebouwen was geheel of deels vernield. Er waren ook heel wat burger-slachtoffers. Het dorp werd op 6 november 1918 bezocht door de koning, de koningin en prins Leopold (HUYSMAN, S. en VAN DEN BROECK, E., *De Eerste Wereldoorlog in het Meetjesland*, Eeklo, Commet, 2011, p. 204-230).

¹⁰⁷ JONCKHEERE, D., *Aartrijke 1914-18*, Torhout, Cornille, 1964, p. 54.

¹⁰⁸ WEEMAES M., *Van de IJzer tot Brussel*, Marcinelle, z.d. (1972), p. 337.

Frans Maertens uit Aartrijke, gesneuveld te Zomergem op 31 oktober 1918 (Collectie Gemeentearchief Zedelgem)

Bovendien was de westeroever van het kanaal over een grote lengte vlak en bijna zonder dekkingmogelijkheid.¹⁰⁹ De Belgen raakten het kanaal niet over.¹¹⁰ Er vielen veel slachtoffers.¹¹¹ Eén van hen was Arseen Demets. Hij werd reeds snel na de start van de aanval dodelijk getroffen. Uit de gegevens van de Dienst Oorlogsgraven blijkt dat hij om 10 uur al gestorven was aan zijn verwondingen.

Diezelfde 31 oktober 1918 sneuvelde te Zomergem nog een Aartrijkse soldaat, korporaal Frans Maertens.¹¹² Hij behoorde tot de 5^e Compagnie van het 23^e Linie-regiment dat ook meevocht aan het Schipdonkkanaal. Frans kreeg obusscherven in de borst en overleed kort daarna.

Ook Gentiel Clybouw uit Aartrijke – die bij het 5^e Regiment Jagers te Voet was – werd die dag te Zomergem zwaar gewond bij een poging om hetzelfde kanaal over te steken.¹¹³ Hij herstelde gelukkig wel.

¹⁰⁹ WEEMAES M., *Van de IJzer tot Brussel*, Marcinelle, z.d. (1972), p. 323. Daarentegen was er op de “Duitse oever” wel begroeiing, die toeliet om zich daar met een mitrailleur te verbergen en zo de aanvallende Belgen onder vuur te nemen (HUYSMAN, S. en VAN DEN BROECK, E., *De Eerste Wereldoorlog in het Meetjesland*, Eeklo, Commet, 2011, p. 173).

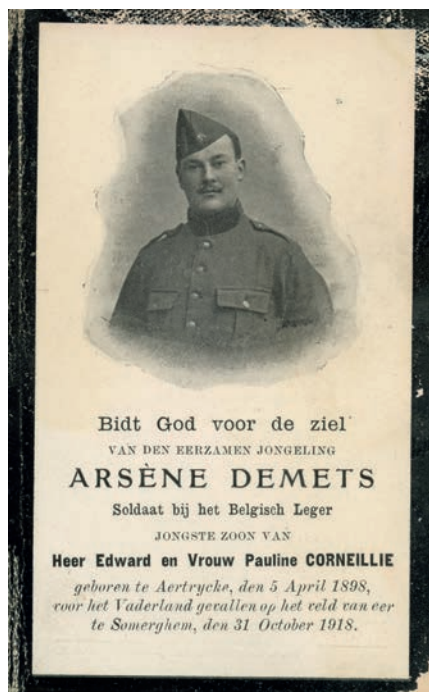
¹¹⁰ Er moest uiteindelijk gewacht worden tot de *Lysstelling* elders doorbroken werd en de Duitsers hierdoor verplicht werden om in de nacht van 1 op 2 november 1918 overall terug te trekken tot achter het kanaal Gent-Terneuzen.

¹¹¹ “Het was een zwarte dag voor de Belgische soldaten, er stierven er 33” (HUYSMAN, S. en VAN DEN BROECK, E., *De Eerste Wereldoorlog in het Meetjesland*, Eeklo, Commet, 2011, p. 210).

¹¹² Frans Maertens was landarbeider van beroep. Hij werd geboren te Poperinge op 1 oktober 1893. Zijn ouders Karel Maertens en Virginie Vandenbussche waren van Aartrijke. Zij woonden tussen 1893 en 1897 kort te Poperinge, maar keerden dan naar Aartrijke terug.

¹¹³ JONCKHEERE, D., *Aartrijke 1914-18*, Torhout, Cornille, 1964, p. 54. Het 5^e Regiment Jagers te Voet lag iets hoger langs het kanaal, meer in de richting van Ronsele. Maar het is perfect mogelijk dat Gentiel Clybouw in Zomergem werd geraakt. De pogingen om het kanaal over te steken verliepen zeer verward. Sommige soldaten braken binnendeuren en vensterramen uit om ze als een vlot te gebruiken om zo te proberen de overzijde te bereiken (HUYSMAN, S. en VAN DEN BROECK, E., *De Eerste Wereldoorlog in het Meetjesland*, Eeklo, Commet, 2011, p. 205).

Arseen Demets werd op 1 november 1918 op het kerkhof van Zomergem begraven. Het duurde geruime tijd alvorens de familie zekerheid kreeg over zijn dood. Eerst vreesden ze al op 10 oktober 1918 dat hij gesneuveld was, omdat ze na een brief van 26 september 1918 niets meer van hem vernomen hadden. Ze stuurden een telegram naar zijn commandant, maar Arseen bleek levend en wel te zijn. Hij schreef nog een brief aan zijn ouders op 29 oktober 1918 en aan zijn zuster Judith op 28 oktober 1918. Maar dan kregen ze opnieuw geen nieuws meer van hem. Pakketjes met etenswaren kwamen terug met het opschrift "disparue". Er werd "op Aertrijcke verteld dat men hem rond Gent heeft zien vallen", "en als men weer ter plaats kwam waar hij gevallen was, was hij verdwenen. Is hij meegenomen door Duitsers men wist het niet". Alle pogingen om informatie te bekomen bleven zonder succes, en men vreesde het ergste. Terwijl de Wapenstilstand van 11 november 1918 overal grote feestvreugde bracht, was dit zeker niet het geval bij de familie Demets...

Bidprentje Arseen Demets (Collectie Gemeentearchief Zedelgem)

Op 24 februari 1919 schreef schoonzoon Jules Perneel naar Amerika: *“Met droefheid moet ik U laten weten dat er nu geen twijfel meer bestaat nopens onzen geliefden broeder Arsène. Hij ook heeft even als Oscar het slachtoffer van het noodlot geweest en evenals dezen gesneuveld in de laatste dagen van den grooten oorlog. Zoals U wel kunt denken is de familie ten gevolge van deze dubbelen slag in den diepsten rouw gedompeld”*.

Vader Eduard Demets schreef eerder zelf al over Arseen: *“Dezen ging nog feller worden, aan 19½ jaar woog hij 83 kil is de grootsten van al, is ook zeer stil en braaf”*. Het verlies was voor de ouders ondraaglijk: *“Wat verschrikkelijk verdriet dus hier, onze jongste helpers in onzen ouden dag, het leven voor mij en Pauline is verbrijzeld, ook zijn wij ontroostbaar”*. Hij voegde er nog in een postscriptum aan toe: *“alles is dubbel duur en winnen veel geld maar kan geen troost geven”*. Zelfs het vaste godsgeloof gaf weinig steun: *“Wat schrikkelijke slagen, ik geloof niet (dat ik) het kruis dat ons Heer ons verzendt zal kunnen dragen, ik denk dat ik zal eronder bezwijken”*. Het was pure wanhoop: *“ik zie ze nacht en dag, geen seconde zijn ze uit mijn gedacht”* en: *“misschien wordt ik kinsch of krankzinnig”*. Arseen Demets kreeg postuum één frontstreep en werd onderscheiden als ridder in de Orde van Leopold II. Hij kreeg ook het Oorlogskruis. Aan zijn ouders werd een vergoeding uitbetaald van 1.725 frank.¹¹⁴

Alleen Pierre Demets overleeft de oorlog

Pierre Demets overleefde de oorlog wel, én dit als enige van de drie zonen-soldaten van de familie Demets. Zijn eenheid, het 2e Cyclisten, behoorde tot de Cavaleriedivisie. De cavaleristen werden bij het Bevrijdingsoffensief slechts later ingezet, omdat zij als mobiele troepen pas nuttig konden opereren eens de aanval in een bewegende fase was gekomen.¹¹⁵

Het 2^e Cyclisten werd voor het eerst actief op 16 oktober 1918 in de Slag bij Torhout.¹¹⁶ De volgende dag werd de eenheid rond 10u30 naar het zopas

---

¹¹⁴ De algemene dotatie van 300 frank en verder 15 x 75 frank per frontmaand en 6 x 50 frank per maand achter het front.

¹¹⁵ WEEMAES M., *Van de IJzer tot Brussel*, Marcinelle, z.d. (1972), p. 223 en 234.

¹¹⁶ WEEMAES M., *Van de IJzer tot Brussel*, Marcinelle, z.d. (1972), p. 248.

Pierre Demets bij indiensttreding in het leger (Militair dossier Pierre Demets)

ingenomen Aartrijke gestuurd om van daaruit Jabbeke te bevrijden.¹¹⁷ Pierre Demets kwam op 17 oktober 1918 dus ook door Aartrijke. Maar hij zag er zijn broer Arseen niet, nu die daar pas de volgende nacht zou toekomen. Pierre stuurde angstige brieven naar huis: “dat het ook wel zou kunnen zijn, zijn laatste brief zijn, want dat men geen gedacht kan hebben wat daar gebeurt, dat hij ook niet meer kennelijk is, hij is altijd in groot gevaar want hij is ciclist dus altijd op kop in vooruitgang en van achter in achteruitgang”.

Op 19 oktober 1918 werd ook het 2^e Cyclisten naar het Schipdonkkanaal gedirigeerd. Allicht tot geluk van Pierre kwamen zij die dag echter te laat toe om nog samen met het 1^e Gidsen de fameuze charge van Burkel mee te maken...¹¹⁸ Op 20 oktober 1918 vochten ze mee bij de bevrijding van Maldegem. Daarna moesten ook zij wachten tot de infanterie de oversteek over het Schipdonkkanaal had afgedwongen.¹¹⁹ Pierre Demets lag niet zo ver van zijn broer Arseen, wanneer deze laatste op 31 oktober 1918 te Zomergem stierf, maar dat wist hij uiteraard niet. Op 3 november 1918 werd de Cavaleriedivisie van het front teruggetrokken en ingezet voor de bewaking van de grens met Nederland.¹²⁰ Pierre Demets had als enige van de drie broers de oorlog overleefd.

¹¹⁷ ARNOU, P., BRAET, J., DENEVE, C. en DENYS, B., *Aartrijke, Loppem, Veldegem en Zedelgem tijdens de Grote Oorlog*, Zedelgem, Gemeentebestuur, 2019, p. 221 en voetnoot 300.

¹¹⁸ Er was gepland dat de 2^e Cyclisten daar samen met het 1^e Gidsen de voorhoede zouden vormen van de opmars, maar ze konden pas 's avonds aansluiten (WEEMAES M., *Van de IJzer tot Brussel*, Marcinelle, z.d. (1972), p. 291).

¹¹⁹ De 2^e Compagnie van het 2^e Cyclisten kon op 21 oktober 1918 nog een bruggenhoofd veroveren aan de Rapenbrug, maar daar was Pierre Demets niet bij betrokken.

¹²⁰ WEEMAES M., *Van de IJzer tot Brussel*, Marcinelle, z.d. (1972), p. 347.

De Wapenstilstand op 11 november 1918 vormde niet het einde van zijn militaire dienst. Het 2e Cyclisten nam deel aan de bezetting van de linker-Rijnoever in Duitsland. Ook Pierre Demets kwam daar terecht¹²¹, én dit tot aan de beëindiging van zijn legerdienst op 25 augustus 1919. Na de oorlog kreeg Pierre – naast één frontstreep – ook het Vuurkruis, de Overwinningsmedaille en de Herinneringsmedaille, alsook een bedrag van 1.725 frank.¹²²

Herbegravenis van Oscar en Arseen te Aartrijke

Op 18 april 1919 schreef Jules Perneel een brief naar Amerika, waarin hij vertelde: *“Wij hebben ze beiden ontgraven. Oscar lag te Woumen, Arsène te Somerghem, beiden zijn nu samen denzelven dag te Aertrycke begraven, het was eene prachtige begravenis, wij hadden 500 gedachtenissen, hadden er 50 voor ons gehouden en in de dienst waren er omtrent 50 te kort. Uitgenomen Papa en Mama zijn allen sedert den oorlog in België geweest, 2 broeders 4 zusters en 2 schoonbroers waren in de begraafing”*. Nadien werden er nog 200 bidprentjes bijgedrukt.

Het bidprentje was een dubbel model, waarvan de ene helft voor Oscar en de andere helft voor Arseen was. Op elke zijde stond er een foto. Na de kerkdienst werd op de begraafplaats een toespraak gegeven door Paul Van Landuyt, onderwijzer te Aartrijke en ook oud-strijder. Deze redevoering werd nadien gepubliceerd in *De Thouroutsche Bode*.¹²³ Van deze toespraak werd ook een afzonderlijke afdruk gemaakt, waarop de bidprentjes van Oscar en Arseen werden gekleefd en die bedoeld was om ingekaderd te worden. Zowel de teksten van de bidprentjes als van de toespraak waren – naar de toenmalige gewoonte – erg hoogdravend maar weinig persoonlijk.

---

¹²¹ In een brief van 18 april 1919 naar Amerika schreef schoonzoon Jules Perneel: *“velen zijn in Duitsland, Pierre is ook van dezen”*.

¹²² De algemene dotatie van 300 frank en verder 13 x 75 frank per frontmaand en 9 x 50 frank per maand achter het front.

¹²³ Bertrand Denys schreef over hem: *“Paul Van Landuyt (alias Paul Emeldam): ° Ruddervoorde 1887, + Izegem 1963. Onderwijzer te Aartrijke van 1906 tot 1931, daarna schoolhoofd tot de bevrijding van de Tweede Wereldoorlog. Vestigde zich na zijn intemering in Sint-Kruis te Emelgem. Samen met Alfons Mervillie stichtte hij in 1912 de fanfare van Aartrijke. Medewerker aan De Oude Thouroutenaar en auteur van een werk over Leon Claeys”* (DENYS, B., *“Alfons Mervillie, een Aartrijks onderpastoor in dienst van muziek en letteren (1856-1942)”*, Zilleghem, 2007/3, p. 108).

Het was broer Firmin die zelf de ontgraving van Oscar te Woumen deed op 12 maart 1919. De Dienst Oorlogsgraven beschouwde deze ontgraving als “*clandestinement*”.¹²⁴ Voor de ontgraving van Arseen in Zomergem – die op het kerkhof aldaar moest gebeuren – werd een beroep gedaan op de diensten van Teerlinck uit Sint-Andries. Oscar en Arseen werden te Aartrijke in dezelfde grafkelder begraven, net zoals eerder het geval was bij de broers Basiel August en Maurice Coeman.

Frontzijde van de grafzerk Arseen en Oscar Demets te Aartrijke (Collectie Johan Verplancke)

Ook Firmin Demets overlijdt

De familie Demets stond nog een zware slag te wachten. Op 13 september 1919 rond vijf uur 's morgens overleed te Martincourt ook hun 34-jarige zoon Firmin. Zijn dood kwam totaal onverwacht: *“En nu, schrikkelijk nog eens den 10 dezer voelt Firmin s'avonds zeer in den buik, 's nachts verslecht en na 2 dagen iets meer*

¹²⁴ Dit gebeurde toen wel meer en plaatste de Dienst Oorlogsgraven voor grote problemen. Zij gingen immers nog op zoek naar een verdwenen stoffelijk overschot, dat door de familie intussen elders was begraven.

Bidprentje Firmin Demets (Collectie Patrick Arnou)

sterft, in de schrikkelijkste pijnen. *We zijn allen om zot te worden*".¹²⁵ Binnen de familie circuleerde het gerucht dat de dood van Firmin te wijten was aan de Spaanse griep, maar de beschreven symptomen lijken niet in die richting te wijzen. Het kan bvb. ook een gesprongen appendix geweest zijn.

Firmin Demets werd eveneens te Aatrijke begraven, niet ver van het graf van Oscar en Arseen. De zerk was bijna identiek. De kinderen wilden dat vader en moeder daar ook een grote familiekerel lieten oprichten, waarin later zowel ouders als kinderen konden worden begraven. Maar Eduard en Pauline aarzelden: *"wij staan in beraad"*. Uiteindelijk ging dit niet door.

Vader wil af van de hoeve

Reeds einde 1918 zag vader Eduard Demets het – na het verlies van zijn twee zonen – niet meer zitten om de uitbating van zijn grote hoeve te Martincourt nog verder te zetten. Hij schreef aan zijn halfbroer in Amerika: *"ik moet trachten onze hofstede over te laten, ik kan er niet meer tegen, mijne gezondheid en krachten zijn niet fel en t' zal nu nog verergeren"*.

Het verergerde inderdaad. Hij vermagerde sterk (van 85 naar 59 kg) en kon nog moeilijk bewegen. Op een bepaald ogenblik kon hij zelfs geen brief meer schrijven. Jules Perneel meldde in april 1919: *"Hij blijft meest in zijne kamer eens*

¹²⁵ Brief van Eduard Demets naar Amerika van 15 september 1919.

te bed dan eens in den zetel". In september van dat jaar schreef Eduard zelf: "ik heb geen tien keeren aan de poort geweest in 9 maanden en dan nog met krukken, iedereen zegde met den zomer zal het beteren, helaas, 't is voor mijn leven". Zijn lichamelijke klachten werden eerst als "rhumatism" gezien, maar andere dokters spraken over een verlamming van de zenuwen "uit oorzaak van verdriet door het verlies van onze zonen". Soms had hij wat "meer courage". Ook als er bezoek kwam, fleurde hij wat op omdat hij "dan wat meer afleiding heeft". Maar hij had ook heel slechte periodes. Op 6 december 1919 schreef hij naar zijn halfbroer: "ik geef moed verloren, zo jong en dood voor de wereld".

De gedachte om te stoppen met de boerderij kreeg verder vorm: "Wij schicken dus, zoo gauw het past, misschien overlaten, misschien ontslag van pacht vragen (nog 5 jaar pacht) en van onze renten te gaan leven, misschien Oedelem, Brugge, met Cesarine 20 jaar die ook aan geen boeren is". De verdere uitbating van de hoeve stak hem tegen. De nieuwe tijd met zijn toenemende rechten voor het "werkvolk" hielp al evenmin: "men wil geen slaaf zijn van t' werkvolk, deze zijn moeilijk om voldoen en winnen nooit genoeg en (men) mag niets zeggen, dat is nu al 100 fr te maande en nog meer en goed eten".¹²⁶

Uiteindelijk werd einde 1919 beslist: "wij laten onze hofstede over voor 250.000 fr.¹²⁷ Zij zal er niet lang liggen denk ik", én: "Ik heb last gegeven om een renteniershuis te koopen tot Aertrycke of Oedelem, misschien alle twee, er is occasie".

Nog meer huwelijken

Intussen ging voor de andere kinderen het leven verder. Nog geen maand na zijn terugkeer uit Duitsland huwde Pierre Demets op 24 september 1919 te Zedelgem met Zenobie Reynaert uit Veldegem.¹²⁸ Zij was een dochter uit de

---

¹²⁶ Eduard Demets sprak hier over de boerenknechten op de hoeve.

¹²⁷ Volgens een brief van Eduard Demets naar Amerika van 24 augustus 1923 bedroegen de intresten toen 4 tot 5%. Met een kapitaal van 250.000 frank, kon men én een nieuw huis kopen, én leven van de intresten op wat overbleef (Zie ook verder). Eduard en Pauline hadden overigens buiten die overnameprijs allicht ook nog andere spaargelden.

¹²⁸ Zenobie Reynaert was geboren te Zedelgem (Veldegem) op 4 juni 1888 als dochter van Pieter Reynaert en Clementia Van Belle.

Bazar, een grote winkel op de hoek van de Koning Albertstraat en de Stroelputstraat.¹²⁹ Daar verkocht men “alles”, van kruidenierswaren over textiel, huisraad, ijzerwaren tot schoolgerief.¹³⁰ Vader Pieter Reynaert was al overleden op 19 september 1901. Moeder Clementia Van Belle zette de winkel verder met hulp van de kinderen en werd behoorlijk welstellend.¹³¹ Eduard Demets was dit huwelijk bijzonder genegen: “*Judith*¹³² onze dochter zegt dat zij allen zeer slim zijn en uitnemend geld gewonnen hebben binst den oorlog. Zij peinst dat zij een half millioen bezitten met 8 kinders”. Na zijn huwelijk trok Pierre met Zenobie naar Brugge om de “kanten handel” te doen: “Men zegt dat er veel geld mee te winnen is. Zijn vrouw kent hem (= de kanthandel) geheel wel”.¹³³

Zenobie Reynaert en de Bazaar van haar moeder te Veldegem (Collecties Brand Perneel en Gemeentearchief Zedelgem)

¹²⁹ Het pand bestaat nog, maar is sterk verbouwd, waardoor het werd geschrapt uit de Inventaris Onroerend Erfgoed.

¹³⁰ BONDUEL, L., *Het Zedelgem, Veldegem, Loppem en Aartrijke van toen*, Brugge, Marc Van de Wiele, 1983, p. 63.

¹³¹ Tijdens de Eerste Wereldoorlog verschaftte zij bvb. tweemaal belangrijke leningen aan het Hulp- en Voedingscomité van Veldegem om de aankoop van levensmiddelen voor de noodlijdende bevolking te kunnen voorschieten (POLLET, J., “Het “Comiteit” van Veldegem tijdens Wereldoorlog 1914-1918”, *Zilleghem*, 1991/2, p. 53).

¹³² Judith Demets die met Ferdinand Hillewaere gehuwd was, en te Veldegem woonde.

¹³³ BRUGGEMAN, M., *Brugge & Kant*, Brugge, Van de Wiele, 1985, p. 219: “*Na de Eerste Wereldoorlog komt de kantnijverheid te Brugge tot volle bloei. Internationale contacten en het stijgend belang van het toerisme waarborgen een grote afzet. Heel wat nieuwe kantwinkels vestigen zich in de stad. De crisis van de jaren dertig echter laat zich ook in de kantnijverheid voelen. Kant is een luxeproduct en in een minder gunstige periode kan hij best gemist worden. Er is geen afzet meer, de kantwerkster vindt geen werk meer of wordt onderbetaald. De kanthandelaar ziet zich verplicht naar andere middelen te grijpen wil hij overleven.*”

Huwelijk van Irma Demets met Robert Debacker (1920)
(Collectie Brand Perneel)

Twee maanden later was het de beurt aan Pauline. Zij huwde op 29 november 1919 om 8u30 in de morgen te Martincourt met Hildevert Cartier.¹³⁴ Hij was “een herbergzoon van aan onze¹³⁵ statie, niet te rijk, maar is braaf kristelijk en zeer fel geleerd, gaat kortelings directeur worden eener fabriek¹³⁶ en is 25 jaar. Hij was sergeant major in t’ leger, had heel veel gezag bij zijne kameraden”.¹³⁷ Later voegde vader Eduard Demets daar nog aan toe: “wint 8000 fr per jaar voor halve dagen te schrijven”. Er was ook sprake van om “de wijnhandel er bij (te) doen”. Pauline was de enige van al de kinderen Demets die met een Fransman huwde. Zij ging bij haar man wonen in Chisseaux (een buurgemeente van Chenonceaux aan de Loire).

Op 16 februari 1920 stond de familie Demets terug in de *mairie* van Martincourt. Ditmaal was het Irma Demets die huwde met Robert Debacker, een boerenzoon uit Menen.¹³⁸ “Hij is 30 jaar kloeke man van zeer treffelijke familie, zijn broeder woont 8 kilometers van t’onzent op eene hofstede van 160 hectaren, besten boer, een anderen broeder 4 uren verder¹³⁹ op een hofstede van 125 hectaren”.

¹³⁴ Hildevert Cartier was de zoon van Gustave Cartier en Eugenie Placide. Hij was geboren te Martincourt op 26 augustus 1893.

¹³⁵ Het station van Martincourt.

¹³⁶ Later werd dit wel wat afgezwakt naar: “opperklerk of comptable in eene fabriek, denkt directeur te worden”...

¹³⁷ Brief van Eduard Demets naar Amerika van 15 september 1919.

¹³⁸ Robert Debacker was geboren te Menen op 25 oktober 1889 als zoon van Adolphe Debacker en Julie Gheysen.

¹³⁹ De vroegere uitdrukking van de afstand in uren had betrekking op uren gaan. Eén uur gaan was 5 kilometer.

Het huwelijk van Irma was verrassend snel gegaan, want in september 1919 verbleef Irma nog in Lichtervelde bij Marie-Pauline en wilde ze zelfs “niet boeren”.

Vader en moeder komen terug naar België

Op 19 juni 1920 schreef Eduard Demets aan zijn halfbroer: “Gij ziet ook dat mijnen brief uit Thourout komt, wij hebben onze hofstede overgelaten aan onze dochter Irma (de tweede)”. “Wij wonen nu te Thourout op een soort villa gekocht 19000 fr¹⁴⁰ op den boord van de stad, al schoone huizen en al renteniers. Wij hebben een bloemhoeven een kienpark en 15 roeden¹⁴¹ hovenierhof, ook tegen de statie, onze jongste dochter Cesarine is bij ons”. De brief vermeldde ook het nieuw adres, nl. Kortemarkstraat 4 te Torhout. In het begin van die straat waren kort voor de Eerste Wereldoorlog een aantal huizen gebouwd in de stijl, die we nu bvb. nog altijd terugvinden in de Kortemarkstraat 10, 26 en 28 te Torhout.¹⁴² Er woonden daar ook nog andere renteniers, o.a. uit de Verenigde Staten en Canada. Zij waren “met weinig of niets vertrokken over 10 a 15 jaar” en konden nu goed van hun renten leven. De Amerikaanse renteniers profiteerden ook nog van “hun dier geld”.¹⁴³

In Torhout ging het stilaan wat beter met vader Eduard. Hij nam weer toe in gewicht¹⁴⁴ en kon ook verder stappen. Met lederen schoenen bleef het moeilijk, maar met “stoffe sluffers” kon hij tot een half uur gaan. Wel bleef zijn ademhaling

---

¹⁴⁰ Dit was blijkbaar een goede koop, want Eduard stelt in een brief van 16 december 1924 dat hij er dan – vier jaar later – al “minstens 50.000 fr” zou kunnen voor krijgen. Dit illustreerde ook de sterke muntontwaarding.

¹⁴¹ De “roede” is een oude oppervlaktemaat, waarvan de oppervlakte verschilde van streek tot streek. In het oude Brugse Vrije was een roede 14,7456 m². Driehonderd roeden vormden een “gemet”. Ook heel lang na de officiële afschaffing van dit oud stelsel van oppervlaktematen (en de vervanging ervan door de vierkante meter), bleef het toch nog in gebruik, en dit zeker bij landbouwers (Zie bvb.: FERYN, J., “Oud landmaten”, in *Jaarboek Heemkundige Kring Karel van de Poele*, Lichtervelde, 1994/9, p. 2: “Iedere Lichterveldenaar die vóór de Tweede Wereldoorlog geboren werd, heeft in zijn jonge tijd nog gesprekken meegemaakt tussen boeren of mensen van te lande over een partij land of een hofstede van zoveel “gemeten” en zoveel “roeden”).

¹⁴² De woning aan de Kortemarkstraat 4 te Torhout, die werd gekocht door Eduard Demets, is sinds geruime tijd afgebroken en vervangen.

¹⁴³ De waarde van de dollar was sterk gestegen ten aanzien van de Belgische frank.

¹⁴⁴ Hij werd met de tijd zelfs te zwaar: “t doet ook geen deugd aan mijn adem dat ik zoo vet en dik van buik ben” en: “mijne kleeren worden al te klein”.

een teer punt¹⁴⁵, zodat hij niet veel kon doen: *“Ik kan niets verrichten juist onzen hof doen met moeite”*. Hij was ook *“teer van vallingen”*. Zijn zicht begon ook te mankeren: *“op 6 a 7 meters afstand kan ik geen mensch kennen”*. Hij was wel blij dat hij nog bijna al zijn haar had: *“ik ook, heb nog mijn haar, toch wat verdunt, maar nergens bloot, maar er zijn toch zoo veel van mijne jaren die reeds zoo blanc zijn, ook ben ik nog maar weinig grijs”*.¹⁴⁶ Hij bleef wat ijdel ondanks alle problemen...

Ook zijn echtgenote stelde het aanvankelijk goed in Torhout: *“Pauline is zeer frisch, zij ziet er maar 50 jaar uit en weegt 73 kil”*. Maar later kreeg zij terug last van een oude kwaal: *“zij lijdt misschien al 25 jaar aan maagpijn, geen doctoren kunnen haar genezen zij gebruikt van alle remediën uit de gazetten en andere”*. Bijgevolg moest ze *“wel oppassen in haar eten”*. Ook had ze veel pijn door *“fleresijn in t' hoofd bijzonderlijk tegen slecht weder”*. Zij had ook *“geenen enkelen tand meer in*

Eduard Demets en Pauline Cornillie te Torhout (Collectie Brand Perneel)

---

¹⁴⁵ In zijn laatste brief naar Amerika van 29 april 1927 schreef Eduard Demets: *“ik ben zeer astmatiek en kortbostig”*.

¹⁴⁶ Brief van Eduard Demets naar Amerika van 9 maart 1925.

haar mond, het zijn al valsche maar schoone, gij zoudt het niet zeggen". Bovendien "heeft zij ook maar weinig haar meer, t' is ook valsch". Maar toch: "als gij ze ziet zoudt gij het niet zeggen, zij is nog knap en rap".

Ondanks zijn zwakkere gezondheid en zijn ouderdom had Eduard Demets toch nog oog voor vrouwelijk schoon. Van Madeleine Plasschaert in Oedelem schreef hij dat ze – ondanks haar 31 jaar – nog zeer "schoon" was (zelfs onderlijnd), zodat het hem normaal leek dat zij nog "*den doctoer van Beemem*" kon strikken.¹⁴⁷ Anderzijds liet hij aan zijn halfbroer weten dat de twee dochters van Jan Ide "*zeer lelijk*" waren. Bij Sissen Van Den Bon in Brugge vond hij één van de dochters "*verre van schoon*". De andere was "*nog wel*"...

De kinderen stellen het intussen goed

Joseph Demets (Collectie Brand Perneel)

De grote trots van Eduard was dat zijn kinderen het materieel goed stelden; hij duidde dit als een vorm van "*troost voor ons*" bij het verlies van hun drie zonen. In bijna alle brieven naar zijn halfbroer kwam hij daarop terug. Opvallend is ook dat hij erg goed op de hoogte was van hun financiële situatie. Blijkbaar namen alle kinderen vader daarover volledig in vertrouwen.

Over de oudste zoon Joseph was er minst te vertellen. Hij wilde zelf niet boeren en "*heeft geen gedacht van te trouwen*". Hij verbleef meestal bij Irma te Martincourt om te helpen op de hoeve. Soms

---

¹⁴⁷ Het ging om dokter Julius Alyn. De verdere commentaar van Eduard was dat: "*dezen (dokter) van Madeleine is zeer klein, dik, en rond de 50 jaar. Men zegt dat het een goeden doctoer is. Hij loopt al 10 jaar achter haar*".

ging hij een handje toesteken bij Pauline of kwam hij voor een paar maanden naar vader en moeder in Torhout.

Marie-Pauline werd “zeere rijk” in Lichtervelde. Toen Jules Perneel in december 1918 terugkwam uit Nederland, was zij in Brussel. Hun woning in Lichtervelde – die zij begin december 1917 verlaten had – werd bewoond door vluchtelingen die niet direct naar huis konden. In afwachting dat hun woning vrijkwam, verbleven zij in Martincourt. Eens terug, ging het uitstekend met hun handel in hout, bouwstoffen en kolen. Zij voerden uit met twee paarden van 8.000 frank per stuk, en dachten erover na om er nog meer te kopen. Jules Perneel kocht ook als tweede van de kinderen een auto Citroën van 23.000 frank. Hij en Marie-Pauline hadden wel “geen kinders”, maar “zij bezit in 6 jaar stiel te doen in hout en bouwstoffen misschien wel 7 à 800.000 fr”.¹⁴⁸ Intussen was

Binnenkoer van de handelszaak Perneel-Demets te Lichtervelde (Collectie Brand Perneel)

¹⁴⁸ Brief van Eduard Demets naar Amerika van 4 november 1925. In een latere brief van 5 juli 1926 meldde Eduard dat Marie-Pauline intussen “millionaire is op zijn Belgisch” (dat wil zeggen in Belgische frank en niet in US dollar).

Marie-Pauline het café wel beu: “*zij wilt geen herberg meer houden*”.¹⁴⁹ In 1926 kochten zij hun pand in Lichtervelde aan voor “*iets meer dan 100.000 fr.*” Alles ging dus heel goed, maar Marie-Pauline moest wel op haar gewicht letten. Ze woog ook al 85 kg en stond “*zwijnevet*”.

Irma had met haar man Robert De Backer de hofstede in Martincourt overgenomen. Twee jaar later had zij al 90.000 fr. kunnen afkorten op de overnameprijs: “*is dat geld winnen*”. Op 29 april 1927 schreef vader Eduard dat Irma “*bijna millionaire*” was (in Belgische frank).

Woning van Pierre Demets in de Goezeputstraat te Brugge (Collectie Johan Verplancke)

Ook Pierre deed in Brugge goede zaken. Hij en Zenobie Reynaert waren begonnen met de handel in “*spellewerkkanten*”. Ze woonden eerst in de Gouden Handstraat 12 en daarna aan de Lange Rei 13. In het najaar van 1922 verwierf Pierre als eerste van de kinderen Demets een auto “*om meer handel te drijven*”.¹⁵⁰ Het was een tweedehands Ford en hij betaalde er toen 9.000 frank voor.¹⁵¹ Begin september 1923

kocht hij voor 70.000 fr. een nieuwe woning met bijgaand magazijn “*tegen de statie*”¹⁵² (thans Goezeputstraat 35). Hij begon daar nu ook zelf textiel te fabriceren: “*Begint met een klein fabriek stoffegoed te maken in associatie met zijne schoonbroeders en schoonzusters. Zij spreken reeds van grond te koopen om eene grotere*

¹⁴⁹ Brief van Eduard Demets naar Amerika van 19 januari 1923. Of de herberg ook effectief al in 1923 gesloten werd, dan wel enkel na de aankoop door Jules Perneel van zijn woning met magazijnen in 1926, konden wij niet uitmaken.

¹⁵⁰ “*hij voyageert 5 dagen te week met zijnen auto geheel west-vlaanderen door, hij doet in kanten, alsook in alle soort van witgoed kousen sayette lijven enz.*” Het Brugsch Handelsblad van 6 maart 1926 vermeldde dat er werd ingebroken in zijn auto terwijl die voor “*Café de Phare*” stond en dat eruit een valies werd gestolen “*inhoudende stalen van mercerieartikelen*” met een waarde van 400 frank.

¹⁵¹ Op 26 maart 1924 schreef Eduard Demets: “*nu zou het meer zijn*”. De wagen werd door Pierre Demets einde 1927 verkocht om er een andere te kopen (Burgerwelzijn, 15 en 29 oktober 1927).

¹⁵² Het Brugse station stond toen nog op 't Zand.

fabriek te bouwen".¹⁵³ Pierre en Zenobie kregen wel harde slagen te verwerken in hun privaat leven. In november 1920 verloor Zenobie een ongeborn meisje na acht maanden zwangerschap. Op 26 januari 1922 werd een zoon geboren, maar "het kindje weegt maar 2 kil.". Het kreeg de voornamen "Gilbrecht, Firmyn, Oscar, Arseen" (de namen van de overleden broers van Pierre). Het kindje werd allicht uitbesteed wegens zijn zwakke gezondheid. Het verbleef te Ichtegem, waar het overleed op 24 april 1923, bijna vijftien maanden oud.¹⁵⁴ Op 11 augustus 1924 beviel Zenobie opnieuw van een zoon, die terug de naam Gilbrecht kreeg. Vader schreef intussen over Pierre: "is zeer vet weegt 95 kil."

Ferdinand Hillewaere en Judith Demets (Collectie Brand Perneel)

hij ieder jaar opslag. In april 1927 verdiende hij al 16.000 frank per jaar. Hij had destijds ook een aanzienlijk eigen fortuin gekregen van zijn ouders van "meer dan 100.000 fr." Dit was belegd in "engelsche aktien", die goed opbrachten. In het algemeen was hij "ook zeer braaf en spaarzaam". In het voorjaar 1926 hadden zij hun huis in Veldegem gekocht voor 45.000 frank. Hun twee "knechten" (= zonen) waren "te Rousselaere in het klein semenarie". Judith zelf was ook "vet" aan het worden, wat blijkbaar een familietrek was.

Judith uit Veldegem was volgens vader "nog eene der beste". Tijdens de oorlog hielden haar man Ferdinand Hillewaere en zijzelf "den Amerikaanschen winkel" in Veldegem, waardoor "ze nooit iets te kort gehad hebben".¹⁵⁵ In juli 1921 was het zo dat: "haar schoolmeester trekt 8.200 fr. s' jaars". Bovendien kreeg

¹⁵³ Brief van Eduard Demets van 4 november 1925. Op 29 april 1927 schreef Eduard Demets naar Amerika: "t' is reeds een jaar dat ze fabriekeren in t' klein in zijn Magazijn, die hij mede gekocht heeft met zijn huis". Einde 1927 vroeg Pierre Demets een "goede breister om met machien te breien" (Brugsch Handelsblad, 24 december 1927).

¹⁵⁴ De begrafenis met een engelenmis vond plaats in de kerk te Ichtegem op 16 april 1923 om 8u30.

¹⁵⁵ Het ging hier om het magazijn van het Hulp- en Voedingscomité te Veldegem, dat gevestigd was in de woning van Theophiel Vandierendonck. Ferdinand Hillewaere zorgde daar voor de distributie (POLLET, J., "Het 'Comiteit' van Veldegem tijdens Wereldoorlog 1914-1918", Zilleghem, 1991/2, p. 59; ARNOU, P., BRAET, J., DENEVE, C. en DENYS, B., Aatrijke, Loppem, Veldegem en Zedelgem tijdens de Grote Oorlog, Zedelgem, Gemeentebestuur, 2019, p. 75).

Hildevert Cartier en Pauline Demets (Collectie Brand Perneel)

De man van Pauline – Hildevert Cartier – had intussen ontslag genomen in de fabriek. Zij verhuisden van Chisseaux naar Bresles in de Oise (15 km van Beauvais). Daar nam hij een grote handel in wijn en “spiritueux” over. Hij voerde uit met 3 paarden en had ook al een auto. Door Pauline hadden ze veel klanten onder de Belgische boeren uit de streek. Nog in Chisseaux kregen ze op 10 februari 1921 hun eerste meisje Yvonne.

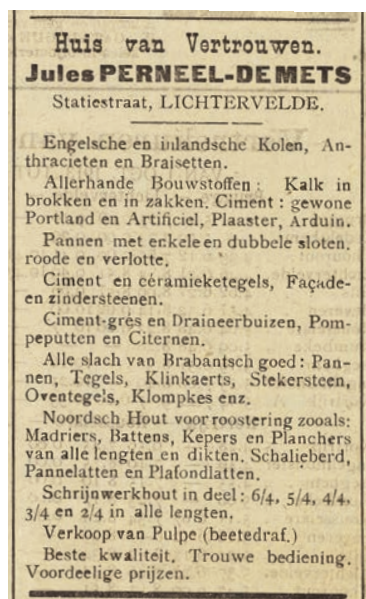
Vijf jaar later werd op 21 juli 1926 een tweede dochter Denise geboren te Bresles. Er was een meid voor het huishouden en de kinderen. Het jaar 1927 was voor hen uitstekend geweest: de wijn was “sinds een jaar meer dan de helft geduurd” en ze hadden een grote voorraad liggen.

Portret van Cesarine Demets en huwelijk Cesarine met Jules Hillewaere (1923) (Collectie Brand Perneel)

Cesarine was aanvankelijk meegekomen met vader en moeder naar Torhout. Zij wilde niet boeren en huwde op 24 juli 1923 met “goudsmid juwelier” Jules Hillewaere uit Merkem.¹⁵⁶ Hij was de broer van Ferdinand Hillewaere uit Veldegem, die eerder met Judith was getrouwd. Cesarine ging bij haar man inwonen in Merkem en samen deden ze de zaak. Vader Eduard Demets vond ook dit een prima huwelijk: “hij is fel en sterk, weegt 2 a 95 kil. 34 jaar, hij kent zeer goed zijn stiel, heeft het vertrouwen van de menschen, is zeer braaf bezoekt weinig de herbergen”. Cesarine woog maar 55 kg, maar “was zeer rap”. Ze kregen twee kinderen: een dochter Julia¹⁵⁷ en een zoon Lucien.¹⁵⁸

Sterk gestegen levensduurte

Advertentie voor de handelszaak Perneel – Demets met opgave van alle koopwaar (De Veldbloem, 7 maart 1914)

Een ander hoofdthema in de briefwisseling van Eduard Demets naar zijn halfbroer in Amerika was de sterk gestegen levensduurte. Begin 1921 liet hij al weten dat het leven hier “ten minste 5 maal zoo duur (is) als vroeger” (= vóór de oorlog). Soms daalden de prijzen wat, maar dan schoten ze terug als een pijl naar omhoog: “Een kostuum van 300 tot 400 fr.”, “een paar schoenen 50 à 80 fr”, “eieren heden 50 c. stuk” en “een wild konijn vroeger 1,25 en nu 10 fr”. In april 1927 schreef Eduard dat “onzen frank maar 14 centiem (meer) waard is”.

Dit was uiteraard niet goed voor de renteniers. Zeker “deze die voor den oorlog zijn beginnen rentenieren zijn te beklagen”. Toen was “een fortuin van 100.000 fr of nog min” voldoende om op de rente ervan te

¹⁵⁶ Jules Hillewaere was geboren te Merkem op 8 september 1888.

¹⁵⁷ Geboren te Merkem op 25 oktober 1924.

¹⁵⁸ Geboren te Merkem op 17 mei 1926.

kunnen leven, maar nu betekende dit *“armoede lijden”*. Hij en Pauline mochten nog niet klagen. Na het vertrek van Cesarine hadden ze een 6.000 tot 7.000 frank in een jaar nodig om samen voorzichtig te leven, maar ze hadden goed verdiend in Frankrijk en *“de kinders zeggen gedurig gij moet voor ons niet sparen”*.

De muntontwaarding had ook gevolgen voor de muntomloop. De mensen spaarden zilver- en goudstukken op: *“men ziet geen gouden of zilveren geld meer, een napoleon van 20 fr is er 50 fr. waard”*. Omgekeerd zag men *“ook geen centiemstukken meer, ook bijna geen twee centiemen”*.¹⁵⁹ Eigenlijk was er teveel geld: *“de menschen worden verlegen met hun geld, zij hebben er te veel, zij worden er mede verlegen en denken dat het gaat komen gelijk in duitschland”*¹⁶⁰; *“Iedereen zegt dat België gaat falliet maken”*.

Info over Oedelem

Pierre Demets en Zenobie Reynaert (Collectie Brand Perneel)

Uit de briefwisseling blijkt dat James Frank Versyp herhaaldelijk vroeg hoe het was met mensen uit Oedelem, die hij nog gekend had. Eduard Demets moest daarop dikwijls het antwoord schuldig blijven: *“ook ik ben al iets meer dan 35 jaar van Oedelem weg”* en *“voorzeiker zijn deze”*¹⁶¹ *al of meestal dood*. Het meeste contact was er nog met de bakkersfamilie Plasschaert uit Oedelem, maar ook dit was na de dood van Clemence Cornillie¹⁶² veel verminderd.

¹⁵⁹ De laatste gouden twintigfrankstukken werden geslagen in 1914, evenals de laatste ééncentiestukken. De laatste tweecentiestukken dateren van 1919.

¹⁶⁰ Daar was de mark volledig waardeloos geworden door een niet meer onder controle te krijgen inflatie.

¹⁶¹ Waarover James Frank Versyp informatie vroeg.

¹⁶² Zuster van Pauline Cornillie, die weduwe was van bakker Felix Plasschaert uit Oedelem. Zij overleed daar op 30 november 1922 *“na een langdurige ziekte, eene hertziekte zeggen de doctours”*. Zij was fel vermagerd: *“zij woog in den tijd 94 kilo en nu geen 60 meer”*.

Dit verbeterde wel toen zoon Pierre en later ook schoonzoon Jules Perneel een auto kochten. Daarmee voerden ze Eduard en Pauline naar mensen in het Oedelemse voor een bezoek. Eduard bracht hierover nadien dan verslag uit naar Amerika, met gedetailleerde info over de bezochte families, aangevuld met zijn eigen bedenkingen.¹⁶³

Vader Demets was in elk geval verrukt over het nieuwe vervoermiddel: *“wat is een auto gemakkelijk”*. Dit ondanks het feit dat er toen met die auto geen grote snelheden werden gehaald. Op 14 april 1924 deden ze er één uur en een kwart over om vanuit Torhout naar Oedelem te rijden.

De stand van de landbouw

Judith Demets met haar twee zoontjes André en Gaspard (Collectie Brand Perneel)

Vader Eduard Demets bleef zijn ganse leven een boer in hart en nieren. Hij volgde de landbouwprijzen van dieren, vruchten en grond steeds nauwgezet op. In bijna iedere brief naar Amerika gaf Eduard een overzicht, zodat James Frank steeds ingelicht bleef hoe het hier stond met de prijs voor de *“vette zwijns”*, *“een roede vlas te velde”*, *“de eijers”* of een *“gemet land”*.

De boeren deden in die naoorlogse periode in België *“bijzondere zaken”* en *“winnen sedert eenige jaren uitnemend geld”* door de sterk gestegen prijzen. Maar de prijzen van de landbouwgronden en de pachten gingen ook de hoogte in. Bij hoeven die eigendom waren van adellijke

---

¹⁶³ Zo schreef hij op 14 september 1922 over de pas overleden Oedelemse brouwer Charles Brouckaert: *“hij maakte sedert den oorlog zeer slecht bier”*.

families was het afsterven van de oude kasteelheer dikwijls slecht nieuws voor zijn pachters: *“gij moet verstaan de Wwe Tillegheem De Man is dood en met haar de goedkope pachtprizen”*.

Nog altijd trokken er veel naar Frankrijk om te boeren, ook al kenden ze *“geen woord Fransch”*. Hier in België werd het moeilijk om nog aan een pachthoeve te geraken. In 1924 waren er voor de hoeve van de kinders Ide te Oedelem¹⁶⁴ op het *“beverhoudsveld”* meer dan 40 liefhebbers, die elkaar opboden tot *“200 fr het gemet”*. In juli 1926 was de pachtprijs al gestegen naar *“200 tot 350 fr. het gemet”*, en in april 1927 meldde Eduard: *“er zijn al hofsteden verpacht tot 700 fr. het gemet”*.

Problemen met de nieuwe maatschappelijke orde

Uit zijn brieven blijkt dat Eduard Demets de nieuwe maatschappelijke en sociale orde van na de Eerste Wereldoorlog niet zag zitten: *“de loonen zijn zeer hoog en werken weinig: de wereld is omgekeerd”*.

“De glorie is tot toppunt gekomen en men kent geen werkmenschen uit boeren of heeren”. Iedereen leefde nu in luxe: *“in ieder huisgezin arm of rijk 2 a 3 velos van rond de 500 fr zoowel voor vrouwvolk als voor mans”*, en: *“de jonge dochters arm of rijk dragen zijde kousen (...) en kleederen tot aan hunne knien”*. *“De badsteden doen (goede) zaken”* en dat is zeker het geval voor *“Knocke dat ook zeere opkomt”*.

De nieuwe sociale verworvenheden voor de werkende mens maakten hem bang: *“er is hier eene wet gestemd om maar 8 uren daags te werken, zoo ziet men midden in den zomer mannen van de fabrieken komen ten 5 ure s’ namiddags, is dat geen schande, wat gaat daar van komen en waar gaan wij naartoe?”* De negatieve gevolgen toonden zich al: *“huizen zijn er veel te kort, niemand is rap om huizen te zetten”*. Enerzijds kwam dit door de hoge bouwprijzen: *“de timmermans en metselaars winnen van 2,50 fr tot 3,25 per uur en werken hun niet in zweet”*. Maar ook omdat de huurders nu door de wet werden beschermd: *“men is niet meer meester van zijn huis”*.

---

¹⁶⁴ De kinders Ide waren familie van James Frank Versyp via hun moeder Marie Magdeleine Versyp die met Emmanuel Ide was gehuwd.

Ook politiek zag hij het zwart in: “ik ben benauwd van de socialisten. Meestal de werkmenschen zijn socialist. Deze beloven altijd maar van geven, wij gaan Rusland navolgen denk ik. In België begint men ook Frankrijk na te volgen in huwelijkszaken, weinig kinders maar nog meest bij de walen, maar hier beginnen ze ook”. Ook hijzelf ontsnapte daar niet aan: “ik ben nog maar grootvader van 6 kleine, de belgen maar nog (meest) de walen koopen maar weinig kinders meer juist gelijk in Frankrijk. Het leven is te duur zeggen (ze)”.¹⁶⁵

Gewetensproblemen

Wijnhandel van Hildevert Cartier en Pauline Demets te Bresles (Collectie Brand Perneel)

Reeds in zijn brief van 24 november 1918 vroeg vader Demets aan zijn halfbroer in Amerika of hij hem niet “te kort” gedaan had naar aanleiding van de regeling van de nalatenschap van hun moeder. Hij voegde eraan toe: “ik zou niet geerne met een enkele centiem onrechtvaardig geld van de wereld gaan”. Nu hij dacht dat hij de dood van zijn twee zonen niet lang zou overleven, wilde hij met alles in het reine zijn.

Toen hij later terug beter werd, kwam dit eerst niet meer ter sprake. Maar in 1924 was het geweten van Eduard terug gaan knagen. De halfbroers hadden de erfenis van moeder al geregeld toen James Frank Versyp in 1910 naar België kwam. Maar het

¹⁶⁵ Brief van Eduard Demets naar Amerika van 16 december 1924.

bedrag dat Eduard hem toen gegeven had, leek intussen – zeker gelet op de felle muntontwaarding – zo weinig.

Uit zichzelf had Eduard al in 1918 – “zonder dat zij het allen wisten” – een bijkomend bedrag van 1.000 frank laten overmaken aan zijn broer via pastoor Parmentier uit Crillon, een buurdorp van Martincourt.¹⁶⁶ Hij had het nadien wel verteld aan vrouw en kinderen, en “niemand heeft er iets van gezegd”.

Maar hij vroeg zich nu af of dit alles toch wel genoeg was geweest: “ik zou niet geerne onrechtvaardig geld of goed bezitten, want geloof mij, ik ben benauwd van het laatste oordeel”. Hij vroeg dus aan zijn halfbroer: “Peinst daar eens goed op, en schrijf mij als wij volgens u effen zijn”. Hoe dan ook: “beloof ik u, als het mij wel gaat, eenige missen binst de week bij te wonen voor uw tijdelijk en later eeuwig welzijn”.

Hij deelde ook aan James Frank – die daar allicht een vraag had over gesteld – mee dat: “onze ouders gaven mij maar 2.000 frank mede als ik trouwde, maar naderhand gaven ze mij nu het een, dan het ander, bij voorbeeld als ik beenhouwer was soms een vet zwijn, dan eene vette koei of veers, dan boter, eyers, melk, strooi, patatten, hunne bascul, bedden, kas, stoelen, tafel, enz.”. Eduard had destijds in 1889 wel al eens 2.000 frank gestuurd aan zijn halfbroer na de overname door hem van het “postje” van de ouders aan het Vliegend Peerd.

Blijkbaar vond James Frank Versyp deze uitleg afdoende, want uit de briefwisseling blijkt niet dat hij nog bijkomende vergoedingen heeft gevraagd.

Vader Demets sterft

Vader Eduard Demets overleed te Torhout op 27 september 1927. In een brief van 7 oktober 1927 bracht de oudste zoon Joseph bij zijn oom James Frank Versyp verslag uit over dood en begrafenis: “Papa is gestorven den 27n September rond 9 ½ ure van de morgen, terwijl hij bezig was eene peer te eten aan de tafel, omgezonden en subit dood. Hij is den 1n October plechtig begraven om 11 ure te Thourout in een kelder in beton armé (ciment) van 2 plaatsen”. Pauline Cornillie

---

¹⁶⁶ Hij schreef ook: “Op die moment hield ik zelf de beurs”. Blijkbaar was dit dus niet altijd het geval.

schreef in december 1927 zelf aan haar schoonbroer dat ze naast hem aan tafel stond, maar niets meer kon zeggen of doen: *“als ik iets hoorde in zijne keel viel hij met het hoofd op tafel”*, en: *“welken grooten slag voor mij geen en vaarwel (te) kunnen zeggen”*.

Grafzerk Eduard Demets en Pauline Cornillie op de oude begraafplaats te Torhout (Collectie Johan Verplancke)

Aan de begrafenis en de grafzerk werd veel belang gehecht. Moeder Pauline Cornillie kwam er nog op terug in een brief naar Amerika van 18 februari 1928: *“Nu iets over de begraafing van mijnen betreunden Man. Wij hebben op Thourout kerkhof eene schoone rustplaats voor twee persoonen verkregen langst de groote weg naar het kruis van ons Heere. Den grond en de kelder kosten 1.000 frs. Er word geschikt den zerk op te staan met Paschen. Wij schikten 150 menschen aan tafel, maar met dat op een zaterdag paste waren en maar 97. Wij betaalden 2.000 frs in de herberg de haan¹⁶⁷ en 2.000 frs aan de kerk voor dienst en zes missen daarna. De zoons wierden met 7 priesters opgeleid 140 frs.¹⁶⁸ ik en de dochters met 7 kloosterzusters 70 frs. Daarna nog 3.000 fr voor rouw dood kaarten kessen en alle kleenigheden”*.

Moeder Cornillie bleef alleen achter in het huis te Torhout. De gezondheid wilde niet echt meer mee: *“maagzeer en flerecijn in 't hoofd, die mij al vier jaar kwelt”*, maar ze was al blij dat ze niet te bed moest blijven. Ze stond er ook niet alleen voor: *“de kinders komen mij dikwijls troosten en snakken mij voor acht of veertien dagen mede in auto”*. Financieel waren er geen zorgen. De kinderen waren ook *“overeengekomen om Mama voort over alle goed te laten beschikken. Niets gaat verkocht worden”*.¹⁶⁹

¹⁶⁷ De herberg De Haan in Torhout werd uitgebaat door August Perneel, een broer van Jules Perneel uit Lichtervelde (de echtgenoot van Marie-Pauline Demets).

¹⁶⁸ In begoede families was het toen de gewoonte dat de dichte familie tijdens de rouwstoet van het sterfhuus naar de kerk (be)geleid werd door priesters voor de mannen en door kloosterzusters voor de vrouwen.

¹⁶⁹ Brief van Joseph Demets naar Amerika van 7 oktober 1927. In die brief klaagde Joseph ook dat 1927 een zeer nat jaar was: *“Veel vorte papatten, veel hooi vort”*.

De laatste brief naar Amerika

Graf James Frank Versyp op de Evergreen Cemetery in Stanton (Texas) (Find a grave)

Op 12 juni 1928 vertrok de laatste brief vanuit Torhout naar James Frank Versyp in Amerika. In deze vrij korte brief gaf Pauline Cornillie eerst wat nieuws over haar familie. De hoofdbrok betrof echter “onzen zerk in Thourout kerkhof”, die ze “wel gelukt” vond en “schoon voor ons tweeën”. Ze gaf er een gedetailleerde beschrijving van en liet ook weten dat “grond en zerk” 7.000 frank gekost hadden.¹⁷⁰

Naar gewoonte eindigde ze de brief met wensen voor een goede gezondheid. Dit viel tegen, want een goede maand later overleed James Frank Versyp op 3 augustus 1928 te Stanton (Texas).¹⁷¹ Op zijn graf staat per vergissing “Thourout, Belgium” vermeld als geboorteplaats.¹⁷²

Moeder Pauline Cornillie sterft

Ondanks haar wankelende gezondheidstoestand overleefde Pauline Cornillie haar man nog bijna 16 jaar. Toen ze niet meer alleen kon zijn, ging ze eerst bij haar dochter Judith te Veldegem inwonen. Dit verliep blijkbaar niet echt vlot. Ze verhuisde naar haar oudste zoon Joseph Demets die intussen ook te Veldegem woonde (Zie verder). Ze overleed bij hem thuis op 13 juni 1943 en werd in Torhout bij haar man begraven.

¹⁷⁰ De grafsteen bestaat nog steeds op de oude begraafplaats van Torhout. Wel is het in de brief beschreven “wit marbel kruis met ons heere” intussen verdwenen.

¹⁷¹ De laatste brief die Eduard Demets nog zelf schreef naar Amerika dateert van 29 april 1927. Daaruit blijkt dat James Frank Versyp toen in zijn eerdere brief aan Eduard al geklaagd had dat hij niet goed meer kon gaan en gauw vermoeid was. Eduard Demets schreef hem: “moest gij niet meer kunnen schrijven en geem iets zeggen of vragen doet in t’ engelsch schrijven door uwe familie. Ik zal het doen vertalen”.

¹⁷² Zijn overlijdensakte vermeldde zelfs “Brussels, Belgium” als geboorteplaats. Wellicht was dit gevolg van het feit dat James Frank Versyp toen bij zijn schoonzoon (weduwnaar van zijn oudste dochter Mary) woonde, die allicht zelf niet goed op de hoogte was van het verleden van zijn schoonvader.

Hoe het verder ging met de kinderen

Na het overlijden van Oscar, Arseen en Firmin bleven er nog zeven kinderen over.

I.

Joseph – de oudste zoon, die “*geen gedacht van trouwen had*” – huwde toch nog met Alida Deruwe te Veldegem op 7 april 1931. Hij was 46 jaar. Zij was een jaar jonger en weduwe.¹⁷³ Joseph Demets ging eerst bij haar inwonen op het Leegveld, waar ook moeder Pauline kwam bijwonen en in 1943 overleed. Later woonden Joseph en Alida lange jaren samen op het adres Staatsbaan 19 te Veldegem. Zij hadden geen kinderen.

Huwelijk van Joseph Demets en Alida Deruwe te Veldegem (1931) (Collectie Brand Perneel)

---

¹⁷³ Alida Deruwe was geboren te Zedelgem op 7 juli 1885 als dochter van Joseph Deruwe en Ludovica Jodts. Zij was eerst gehuwd met Achiel Dejaegher, overleden te Veldegem op 16 mei 1930.

Toen in 1938 te Zedelgem de nieuwe parochie Sint-Elooi werd opgericht, zat daar ook een stukje van Veldegem bij. Er moest een nieuwe kerkfabriek komen. Daartoe werden door de bisschop en de gouverneur vijf “*vooraanstaande parochianen*” aangeduid. Joseph Demets was één van hen. Hij werd meteen tot secretaris verkozen.¹⁷⁴ Hij was ook peter van de middelgrote klok die in 1960 in de toren van de nieuwe kerk werd opgehangen. Joseph bleef lid van de kerkfabriek tot aan zijn dood te Veldegem op 10 oktober 1966. Zijn weduwe Alida Deruwe overleed te Torhout op 14 maart 1969.

II.

Jules Perneel en Flavia Corneillie (Collectie Brand Perneel)

Zijn tweelingzuster Marie-Pauline uit Lichtervelde was toen al geruime tijd overleden. Zij kreeg ernstige suikerziekte en stierf in de kliniek van de Zwarte Zusters te Brugge op 9 september 1938. Zij was toen 54 jaar oud. Haar man Jules Perneel hertrouwde op 20 april 1940 met haar nicht Flavia Corneillie.¹⁷⁵ Uit dit huwelijk werd een zoon Brand Perneel geboren op 22 januari 1941. Hij woont nog te Lichtervelde, én bleef steeds zeer betrokken bij de familie van de eerste echtgenote van zijn vader. Zijn hulp was van een onschatbare waarde bij het schrijven van deze publicatie. Jules Perneel overleed te Roeselare op 12 februari 1958.

¹⁷⁴ POLLET, J., *Parochie Sint-Elooi 1938-1988*, Zedelgem, Heemkundige Kring, 1988, p. 39 en 104.

¹⁷⁵ Flavia Corneillie was geboren te Assebroek op 13 april 1902 als dochter van Henri Corneillie en Maria Deschepper. Henri Corneillie was de broer van Pauline Cornillie (het verschil in familienaam klopt – zie voetnoot 27). Flavia Corneillie woonde van 1924 tot in 1938 in Nederland. Zij overleed te Roeselare op 21 december 1980.

III.

Irma Demets bleef met haar man Robert Debacker op de hofstede te Martincourt. Ook haar broer Joseph woonde daar om het helpen, maar met hun drie konden zij deze grote hoeve niet uitbaten. Na de overname waren er ook zes inwonende arbeidskrachten, vier Vlamingen en twee Fransen. Bij de Vlamingen vinden we vooreerst de broers Joseph en César Vanderhaeghen uit Koolkerke, die neven waren van Irma.¹⁷⁶ Verder waren er ook Bertha Vandenberghe uit Heule en Honoré Van Hullebusch uit Oedelem.¹⁷⁷ In 1936 was de familie Debacker nog steeds in Martincourt, maar allicht kort voor de Tweede Wereldoorlog werd de hoeve overgelaten aan Germain Callens en Rachel Soenen (respectievelijk geboren in Vlamertinge en Wijtschate – de overnemers waren dus ook terug Belgen).¹⁷⁸ Robert Debacker en Irma Demets gingen naar Menen wonen, waar Robert al op 27 augustus 1942 overleed.

Andrée en Simonne Debacker (Collectie Brand Perneel)

Irma Demets en Robert Debacker kregen twee dochters, Andrée en Simonne, beiden geboren te Martincourt op respectievelijk 24 november 1921 en 21 november 1922. De oudste dochter Andrée huwde met Gilbert Christiaens¹⁷⁹ en ging boeren in Ghislenghien (provincie Henegouwen). Irma kwam daar inwonen en overleed er plots

op 31 januari 1955. Andrée De Backer overleed te Ath op 11 september 2006.

Simonne Debacker huwde met Camiel Anthierens (°Oostkamp, 27 januari 1919). Hij was de zoon van Edmond Anthierens, die op een nu verdwenen

¹⁷⁶ Zonen van de hiervoor reeds besproken Francis Vanderhaeghen (Koolkerke, 4 november 1854 – Koolkerke, 17 augustus 1929) en Leontine Cornillie (Assebroek, 13 juli 1864 – Koolkerke, 27 december 1906).

¹⁷⁷ Deze laatste had ook zijn vrouw meegebracht, die elders in het dorp in een huisje woonde. Op 1 december 1920 werd daar ook hun zoon Germain Van Hullebusch geboren.

¹⁷⁸ Hun zoon Georges Callens en zijn vrouw Cecile Vereecke konden de hoeve aankopen aan de *Hospice civil* van Beauvais. In 1991 werd de uitbating doorgegeven. Het is hun neef Frédéric Vereecke, die op vandaag de hofstede runt.

¹⁷⁹ Gilbert Christiaens werd geboren te Rollegem op 4 november 1919. Hij overleed te Ghislenghien in juli 2003.

hoeve langs de Torhoutsesteenweg te Zedelgem woonde (thans warenhuis Carrefour in het centrum van Sint-Elooi).¹⁸⁰ Het huwelijk van Simonne en Camiel werd vroegtijdig beëindigd door haar overlijden te Rouen op 19 juli 1950. Camiel hertrouwde met Christiane Lenoir. Hij overleed te Critot (Normandië) op 9 maart 1984.

De huidige uitbaters van de hoeve te Martincourt met de auteurs (Collectie Johan Verplancke)

IV.

Op zakelijk vlak bleef het Pierre Demets voor de wind gaan. Toen de kant-handel in Brugge het moeilijk kreeg¹⁸¹, werd met succes overgeschakeld op de productie en de groothandel in allerlei textiel. Daarvoor werd gebruik gemaakt van een nu nog altijd bestaand gebouw dat achter zijn woonhuis lag, én dat met een grote poort uitgeeft op de Oostmeers. Met de tijd werd meer ingezet op de groothandel en minder op de eigen productie.

¹⁸⁰ Vader Edmond Anthierens overleed te Zedelgem op 23 mei 1948. Maria Anthierens – een zuster van Camiel Anthierens – huwde met Georges Ryheul. Zij begonnen in 1964 naast haar ouderlijk woonhuis een Unic-winkel (ARNOU, P., “Het oorlogsverhaal van onze oud-strijders 1940-1945 – Georges Ryheul”, *Zilleghem*, 2000/4, p. 133 en 142-143).

¹⁸¹ Zie hiervoor in de voetnoot 133.

Persoonlijk stond Pierre nog een grote tragedie te wachten. Op 29 november 1929 beviel Zenobie Reynaert opnieuw van een levensloos kind. Negen dagen later – op 8 december 1929 – overleed zij zelf, 41 jaar oud. Op haar bidprentje stond: “Wat maakt dat het leven kort is, indien het goed was?” Pierre bleef achter met hun zoontje Gilbrecht, dat toen vijf jaar oud was. Begin 1932 hertrouwde hij met Helena Gadeyne uit Hooglede (Sint-Jozef), de zuster van een gesneuvelde oorlogsvrijwilliger.¹⁸² Samen zouden ze nog zes kinderen krijgen, waarvan er vijf in leven bleven¹⁸³: Etienne, Daniël, Antoon, Luc en Anne-Marie.¹⁸⁴

Factuurhoofd fabriek van breiwerk Pierre Demets – Gadeyne (SeniorenNet, Brugge herbekeken, post J.P.M. 19.03.2007)

Pierre Demets werd een welstellend burger. Hij investeerde ook in andere economische sectoren dan de textiel. Zo kreeg hij begin 1957 – hij was toen al 68 jaar oud – van de gemeente Sint-Andries een bouwvergunning om op de hoek van de Torhoutsesteenweg en de Joseph Wauterstraat een garage met

¹⁸² Helena Gadeyne werd geboren te Hooglede op 24 augustus 1896 als dochter van Désiré Gadeyne en Marie-Louise Devolder. Haar broer Alphonse Gadeyne (° 22 juli 1895) sneuvelde als oorlogsvrijwilliger in het 8e Linierement op 14 april 1916 te Kaaskerke.

¹⁸³ Een zoontje Luc Demets overleed op 2 februari 1938, amper 17 dagen oud.

¹⁸⁴ Etienne Demets werd geboren te Brugge op 29 november 1932 en overleed te Oostende op 3 juni 2018. Antoon Demets werd geboren te Brugge op 6 mei 1936 en overleed te Veurne op 8 maart 2022. Daniël Demets werd geboren te Brugge op 6 oktober 1934 en overleed daar op 30 oktober 2010. Luc Demets werd geboren te Brugge op 9 juni 1940 en overleed te Varsenare op 6 januari 2024. Anne-Marie Demets werd geboren te Brugge op 7 november 1941.

servicestation op te richten.¹⁸⁵ Dit werd de garage Astoria, die daar een hele tijd gevestigd zou blijven.¹⁸⁶

Pierre Demets op zijn sterfbed (1957) (Stadsarchief Brugge | erfgoedbrugge.be - © Georges Manertz)

Als voetbalsupporter zat Pierre Demets op zondagmiddag 27 oktober 1957 in de tribune van Cercle Brugge voor de stadsderby Cercle-Club, die zou starten om 15u00. Enige minuten daarvoor werd hij onwel. De bijgeroepen dokter Van Capellen kon enkel de dood vaststellen. Pastoor De Meester van Sint-Baafs diende nog de laatste sacramenten toe. De politie van Sint-Andries bracht het

stoffelijk overschot over naar zijn woning in de Goezeputstraat. Op het voetbalplein werd ten teken van rouw alle muziek stopgezet.¹⁸⁷ De lijkdienst vond plaats in de Sint-Salvatorskathedraal op zaterdag 2 november 1957.

De weduwe Helena Gadeyne zette de zaak verder.¹⁸⁸ Zij overleed te Brugge op 17 juli 1979. Gilbrecht Demets – het enig kind uit het eerste huwelijk van Pierre Demets – werd priester. In het begin was hij onderpastoor op diverse parochies, maar het grootste gedeelte van zijn priesterleven gaf hij les als leraar in middelbare scholen. Hij overleed te Kortrijk op 10 augustus 1993. Van de kinderen uit het tweede huwelijk van Pierre Demets werden er twee geneesheer: Etienne en Antoon. Daniël zette de ouderlijke groothandel te Brugge verder en schakelde later over naar een textielwinkel in de Katelijnestraat.¹⁸⁹ Het

¹⁸⁵ *Brugsch Handelsblad*, 11 mei 1957.

¹⁸⁶ Toen deze garage in mei 1958 “plechtig geopend” werd, was Pierre Demets al overleden. De uitbater Maurice Vrielynck bracht hem bij de opening wel een warme hulde, en wees erop dat deze modelgarage enkel was kunnen tot stand komen door het initiatief én de financiering van Pierre Demets (*Brugsch Handelsblad*, 24 mei 1958). De garage bleef zeker actief tot het eind van de jaren 1980 (Zie bvb. *Brugsch Handelsblad*, 21 juni 1985, p. 42). Op die plaats – Torhoutsesteenweg 367 – is thans een boekhoudkantoor gevestigd.

¹⁸⁷ De krant *Burgerwelzijn* meldde in de editie van 1 november 1957 het plotse overlijden van Pierre Demets en vroeg zich af: “Is de voetbal dan zo geliefd dat men er als voetbalenthousiast aan ten onder gaat?”

¹⁸⁸ Zo vinden we de handelszaak nog terug bij de milde schenkers die einde 1972 te Sint-Kruis een “Kerstgave zonder grenzen” mogelijk maakten (*Brugsch Handelsblad*, 6 januari 1973).

¹⁸⁹ Deze winkel droeg als naam “NYCH”, wat voortkwam uit de eerste letter van de namen van de kinderen van Daniël Demets: Nico, Yves, Carine en Hein.

Het gezin van Pierre Demets en Helena Gadeyne (vlnr.: Pierre, Anne-Marie, Etienne, Helena, Gilbrecht, Luc, Daniël en Antoon) (Collectie Anne-Marie Demets)

buitenbeentje van de familie was echter zeker Luc Demets, die destijds befaamd – en ook wel berucht – werd in Brugge als de uitbater van de Goezeput tussen 1973 en 1979.¹⁹⁰ Maar dit is een verhaal apart...

De jongste dochter Anne-Marie verbleef lange tijd in Nederland met haar man Michel Timmermans. Nu wonen ze in de Brugse binnenstad. Ze vertelt ons dat haar vader thuis niet sprak over de oorlog of over zijn overleden broers. Maar wel hing er in de woonkamer een kader met daarin de foto's van Arseen, Oscar en Firmin.

V.

Judith Demets en onderwijzer Ferdinand Hillewaere woonden met hun twee kinderen André en Gaspard langs de Koning Albertstraat in Veldegem (hoek met de Gravenweg). Soms woonden er bij hen ook nog tijdelijk jonge mensen in, die zich te Veldegem kwamen vestigen. Dit was onder meer het geval met collega-onderwijzers Michiel Garsbeke en Norbert Edgar Fonteyne¹⁹¹, en met de kersverse dokter Albert Masureel.¹⁹² In de Eerste Wereldoorlog maakte Ferdinand Hillewaere zich – naast zijn taak in de school – ook erg verdienstelijk binnen het Hulp- en Voedingscomité van Veldegem. Na het einde van de oorlog werd hij door de nieuwe gemeente Veldegem aangesteld als lid van de commissie die de schuldenregeling met Zedelgem moest uitwerken, en werden hem ook de pensioendossiers toebedeeld.

De oudste zoon André werd missionaris van Scheut. Hij was de eerste Veldegemnaar die tot priester gewijd werd.¹⁹³ Van 1938 tot 1951 was hij in China. Tijdens de Tweede Wereldoorlog kwam hij in een Japans kamp terecht. Na de communistische machtsovername belandde hij in de gevangenis en werd dan het land uitgewezen. In 1952 vertrok hij naar Congo, waar hij bleef tot in 1966. Daar maakte hij na de onafhankelijkheid in 1960 een bloedbad mee.¹⁹⁴

---

¹⁹⁰ Deze beruchte Brugse kroeg werd gevestigd in een pand dat de familie Demets destijds had opgekocht met de bedoeling om er autoboxen te bouwen (*De Krant van West-Vlaanderen*, editie *Brugsch Handelsblad*, 12 maart 1993).

¹⁹¹ DENYS, B., "Veldegem tijdens het interbellum (2)", *Zilleghem*, 2005/3, p. 118.

¹⁹² ARNOU, P., *Een ongeval te Veldegem op 25 september 1944. Wij herdenken Elie Gruwez en Roland Gryson*, Zedelgem, Gemeentebestuur, 2022, p. 50; BOGAERT, "De familie Hillewaere", *Zilleghem*, 2022/2, p. 54.

¹⁹³ *Brugsch Handelsblad* 5 april 1952: "E.P. Hillewaere was de eerste priester die Veldegem den Heer schonk".

¹⁹⁴ Zie de beschrijving in: BOGAERT, J., "De familie Hillewaere", *Zilleghem*, 2022/3, p. 101.

André en Gaspard Hillewaere (Collectie Brand Perneel)

Terug in België werd hij onderpastoor in Vladslo. Hij overleed in de kliniek te Torhout op 18 juli 1992.

De jongste zoon Gaspard werd tandarts en vestigde zich te Torhout.¹⁹⁵ Enkele dagen vóór de bevrijding werd hij op 2 september 1944 dodelijk getroffen door een kogel terwijl hij op bezoek was in Gent. Kort daarna werd Judith zelf ziek. Zij overleed te Veldegem op 9 augustus 1946, amper 54 jaar oud.

Ferdinand Hillewaere hertrouwde later met Maria Desmullie uit Loker. Hij overleed op 10 november 1962. Op 24 augustus 2017 besliste de Zedelgemse gemeenteraad om aan een pleintje te Veldegem de naam Hillewaereplein te geven.

---

¹⁹⁵ Hij huwde met Hélène Van de Voorde en ging in de Brilstraat in Torhout wonen (vandaag Breidelstraat). Zij hadden drie kinderen: Christiane, Lena en Anne-Marie.

VI.

Hildevert Cartier (Collectie Bernard Bitouzé)

Pauline Demets en Hildevert Cartier zetten hun handel in wijnen en sterke drank in Bresles verder tot juist vóór de Tweede Wereldoorlog. Dan lieten zij de handel over en kochten een mooie woning in Beauvais om te rentenieren. De oorlog zou echter alles veranderen. Beauvais werd bijzonder zwaar gebombardeerd waarbij een groot deel van het centrum van de stad werd weggevaagd. Gelukkig bleef het huis van Pauline en Hildevert gespaard. Wel bleek na de oorlog dat rentenieren niet meer haalbaar was. Hildevert startte een “*stock américain*” op, waar hij overstocks van kledij aan de man bracht. Hij bleef dit doen tot rond 1970. Intussen

was Pauline Demets langdurig ziek geworden. Zij stierf te Beauvais op 3 oktober 1966. Haar echtgenoot overleefde haar nog bijna 20 jaar, en stierf eveneens te Beauvais op 19 juli 1985, bijna 92 jaar oud.

De oudste dochter Yvonne huwde met Léonard Vinci, die een gerenommeerde couturier was in Parijs. Hij had daar een salon en atelier in zijn appartement, waar rijkere dames op bezoek kwamen om door hem te worden gekleed. De kledingstukken werden individueel op maat gemaakt. Yvonne en Léonard hadden twee kinderen: Monique en Annie. Yvonne Cartier overleefde haar echtgenoot, werd 97 jaar en overleed te Montlhéry (Essonne) op 22 november 2018.

De jongste dochter Denise Cartier huwde met Louis Bitouzé. Hij was afkomstig van Halluin (Nord) bij de Belgische grens. Ze leerden elkaar kennen bij gemeenschappelijke familie, en kwamen na hun huwelijk ook in Beauvais

Yvonne en Denise Cartier (Collectie Brand Perneel)

wonen. Door de oorlog had Louis zijn opleiding moeten afbreken. Hij kon zich echter volledig opwerken in de chemische fabriek Ugine-Kuhlmann bij Beauvais. Denise overleed te Beauvais op 11 augustus 2004, vier jaar later gevolgd door haar echtgenoot.¹⁹⁶ Hun kinderen Martine en Bernard Bitouzé wonen nog in Beauvais.

Ondanks de afstand, bleven er lange tijd zeer goede contacten tussen deze Franse tak van de familie, en de neven en nichten in België. Regelmatig waren er bijeenkomsten, o.a. te Martincourt. Hildevert Cartier was trouwens één van de grote bezielers daarvan.

VII.

Cesarine Demets baatte samen met haar man Jules Hillewaere hun juwelen- en uurwerkhandel uit in de Kouterstraat te Merkem. Zij overleed op 2 november 1979, bijna 80 jaar oud. Haar echtgenoot Jules Hillewaere was al eerder overleden in maart 1968.¹⁹⁷

Hun oudste dochter Julia Hillewaere huwde met André Destrooper. Hij was een zoon van Jules Destrooper en Elvire Ghyselen van de “lukken”-familie uit Lo. Zij baatten zelf een handel in papier en bureaubenodigdheden uit langs de Wantestraat in Assebroek. Julia Hillewaere overleed op 17 augustus 2024, bijna

¹⁹⁶ Louis Bitouzé – geboren te Halluin (Nord) op 31 januari 1924 – overleed te Beauvais op 3 oktober 2008.

¹⁹⁷ *Het Wekelijks Nieuws*, 29 maart 1968.

Julia en Lucien Hillewaere (Collectie Brand Perneel)

100 jaar oud. André Destrooper was al eerder overleden te Brugge op 2 februari 1994.

De zoon van Cesarine en Jules – Lucien Hillewaere – stichtte een artistieke tingietterij onder de naam “De oude molen” in de Pinksterbloemstraat te Merkem. Hij werd vrij bekend en exposeerde ook herhaaldelijk zijn werk. Hij was gehuwd met Marie-Thérèse Lacante en overleed vroeg op 3 oktober 1979 te Merkem. De tingietterij werd nog een tijdje verder gezet door zijn zoon Pierre, die leraar plastische kunsten was.¹⁹⁸ Kleinzoon Palieter Hillewaere uit Ieper heeft de kunstmicrobe geërfd. Hij stelt frequent tentoon en van hem is o.a. een kunstwerk te zien in het centrum van Merkem.

John Griffin Versyp

Terwijl de broers Oscar, Arseen en Pierre Demets in augustus 1918 vchten aan de IJzer, wisten zij niet dat hun neef John Griffin Versyp op datzelfde ogenblik in Frankrijk toekwam als lid van het *American Expeditionary Force* om hier mee tegen de Duitsers te vechten.¹⁹⁹

De Verenigde Staten hadden al op 6 april 1917 de oorlog verklaard aan Duitsland. Maar op dat ogenblik was hun leger zo beperkt dat zij niet

¹⁹⁸ *Het Wekelijks Nieuws*, 28 januari 1984.

¹⁹⁹ John Griffin Versyp was het derde kind van James Frank Versyp en Clara Foster Lackey. Hij werd geboren te Abilene (Texas) op 1 januari 1897 (Zie ook hiervoor).

John Griffin Versyp in mariniersuniform in 1918
(Collectie Belinda Versyp)

betekenisvol konden tussenkomen op het westelijk front. De Geallieerden hadden eerst aangedrongen om de Amerikaanse soldaten in te zetten als een onderdeel van reeds bestaande Franse en Engelse eenheden. Maar dat wilden de Amerikanen niet. Hun soldaten zouden onder leiding van generaal John Joseph Pershing in eigen Amerikaanse eenheden naar het front in Frankrijk trekken.

Op 13 juni 1917 kwam Pershing in Frankrijk aan en op 4 juli 1917 defileerde de 1° US Infantry Division al over de Champs Elysées in Parijs. Maar daarmee stopte het voorlopig. Wel werd in de Verenigde Staten met man en macht gewerkt om het expeditieleger zo spoedig mogelijk effectief te kunnen inzetten. In juni 1917

waren er nog maar 14.000 Amerikaanse soldaten aanwezig in Frankrijk. In mei 1918 was dit reeds toegenomen tot 1.000.000. Op 28 mei 1918 behaalden de Amerikanen ook hun eerste eigen overwinning in de *Battle of Cantigny*.

Twee dagen eerder – op 26 mei 1918 – had de 21-jarige John Griffin Versyp te Fort Worth (Texas) vrijwillig dienst genomen in het US Marine Corps. Precies drie maanden later kwam hij op 26 augustus 1918 aan in Frankrijk. Op dat ogenblik werden massaal veel Amerikaanse soldaten naar Frankrijk overgebracht. In augustus 1918 alleen al, kwamen er zeven Amerikaanse divisies bij.

John Griffin Versyp kreeg zijn opleiding in twee schuifjes. Het eerste gedeelte gebeurde nog in de Verenigde Staten, en startte op Parris Island (North

Carolina). Dit eiland aan de Atlantische kust van de Verenigde Staten werd sinds 1915 gebruikt als een trainingscentrum van het *US Marine Corps*. Op 17 juli 1917 zette hij dan zijn opleiding verder in de *Marine Barracks* van Quantico (Virginia), en dit tot hij inscheepte naar Frankrijk. Daar werd zijn opleiding nog verder gezet alvorens hij op 10 september 1918 bij zijn definitieve eenheid terecht kwam, de *84th Company*, een onderdeel van het *3rd Battalion* van het *6th Marine Regiment*.

Daar onderging hij vrijwel onmiddellijk zijn vuurdoop in het *Saint-Mihiel Offensive*, dat van start ging op 12 september 1918. De Amerikanen veroverden het stadje Saint-Mihiel in het departement van de Meuse, en dichtten daarmee ook een uitstulping in de frontlijn. Nadien nam hij eveneens deel aan de gevechten in de Champagne, waar zijn eenheid in oktober 1918 samen vocht met het Vierde Franse Leger (*Battle of Blanc Mont Ridge*), en aan het Meuse-Argonneoffensief met het overschrijden van de Maas.

Het was tijdens dit offensief dat John Griffin Versyp gewond werd aan zijn schouder op 1 november 1918. Hij werd op 25 november 1918 opgenomen in een door de *Services of Supply* opgezet militair hospitaal.²⁰⁰ Wat opvalt is de tijd die lag tussen de verwonding en deze opname. De meest plausibele verklaring is allicht dat John Griffin eerst elders medisch werd opgevangen (bvb. in een Frans militair hospitaal) en pas na enkele weken naar een Amerikaans militair hospitaal werd overgebracht. Nadat hij terug was in de Verenigde Staten, werd hij daar opgenomen in het *United States Naval Hospital* in New York. Hij keerde dan terug naar de militaire basis van Quantico. Zijn militaire dienst eindigde op 19 mei 1919 met de vermelding “*char.exc.*”, of excellent karakter.

John Griffin Versyp trad eerst in het huwelijk met Johnnie Juanita Newby. Zij hadden twee kinderen, Lewis Howard²⁰¹ en Patsy²⁰². Nadien hertrouwde hij nog met Benegene Ingram. Hij werkte gedurende lange jaren voor een spoorwegbedrijf en overleed in Hope (Arkansas) in 1994.

---

²⁰⁰ De *Services of Supply* was de logistieke ondersteuningseenheid van het *American Expeditionary Force* in de Eerste Wereldoorlog.

²⁰¹ Geboren te Wichita Falls (Texas) op 16 november 1921.

²⁰² Geboren te Abilene (Texas) op 9 maart 1933.

Wij danken

Bernard en Martine Bitouzé, Jef Bogaert, Caroline Brouckmeersch, Laurette Buffel, Rafaël De Buck en Gerda Devos, Anne-Marie Demets en Michel Timmermans, Carine Demets, Bertrand Denys en Daisy De Mey, Jozef Depuydt, Luc Geers, Daniël Janssens, Christophe Leblan, David Lenz, Joost Masureel, Pieter Meirlaen, Hannelore Neyt, Guy Osselaere, Johny Oudermans en Renilde Bartholomeeusen, Brand Perneel, Cédric Plaiy, Kenneth Vanhoecke, Frédéric Vereecke, Belinda Versyp, Clois W. Versyp.

Colofon

Deze brochure kwam tot stand door de Vaderlanderkes Zedelgem i.s.m. Gemeentebestuur Zedelgem

Auteurs: Patrick Arnou en Johan Verplancke

Vormgeving en druk: Drukkerij Eurodesign, Veldegem, Tel. 0475 73 04 16, drukkerijeurodesign@telenet.be

D/2025/2799/3

V.U. Annick Vermeulen, Pater Amaat Vynckelein 1, 8210 Zedelgem

† UIT AERTRYCKE

VERLEDEN week had alhier de begraafplaats der gebroeders OSCAR en ARSEEN DE METS, beiden gesneuveld op het eereveld en aldaar ontgraven om te worden overgebracht naar het nieuwe kerkhof van hun geboortedorp. De twee lijken werden gedragen door de soldaten. We laten, tot troost der bedroefde familie, de lijkrede volgen, uitgesproken aan hun graf, door den sergent VAN LANDUYT, hulponderwijzer ter onzer gemeente.

Getrokken uit « De Thouroutse Bode. »

Diepbetreurde Vrienden OSCAR en ARSEEN,

'k Moete nogmaals, in deze treurige plechtigheid, het bedroefde woord laten hooren van uw verkleefde wapenbroeders.

De dood is u beiden komen treffen in de volle kracht van uw jong leven; ze is komen vernietigen de zoetste hoop van 'n vader en de innigste liefde van 'n moeder: ze heeft het hert doen bloeden van al wie u kende en beminde...

Lieflijke jongelingen, ge werd gezocht en geroemd door gansch uw omgeving om uw minnelijke inborst en uw helder verstand. Ge werdt bemind en geëerd door al uw makkers om uw minzaam woord en uw gulde dienstvaardigheid.

Ge werdt bewonderd en geprezen door uw overnemen, want ge behoort tot die nederige, verdokene Helden, die stille weg, zoo heerlijk hun vaderlandschen plicht hebben volbracht.

De oorlog kwam u losrukken uit uw rustig en vrolijk leven. Hij kwam u scheiden van allen die u duurbaar zijn, om den hoogmoedigen vijand het hoofd te bieden en iederen dag de dood in 't oog te zien.

Wie kan zeggen wat ge al geleden hebt bij het vaarwel aan uw geliefde 't huis, aan de zonnige dagen van uw onbevooroordeeld leven, om voor zoo eindelijk lang te gaan werken en wroeten, te gaan lijden en strijden aan den glorierijken IJzer I....

Wie kan zeggen wat moed en sterkte ge noodig hadt, om, spijts al uw elende en al uw lijden, immer pal te blijven, harig en koppig in uw christene gevoelens en uw nooit verzwakte liefdesrouw aan koning en Landraad.

De broederliefde had u zoo innig vereenigd. En, moest ge thans leven verscheiden, ge waart toch immer bijeen met uw gedachten en verlangens. Uw brieven schonken u wederzijds hoop en troost. Uw brieven waren de lachende zonnestraal die uw somber soldatenleven kwam beglansen. Die brieven spreken ons zoo treffend van uw edele gevoelens; ze toonen ons hoe ge uw eigen leed vergaet om malkander op te beuren en uw duurzame ouders te troosten.

Zoodikwijls hebt ge met ons allen gedroomd van de blijde vrede, die eens toch, wederom zou lachen over de landen en die u zou terugbrengen tot uw kalm en gelukkig familieleven.

Uw herte zwol van zoete hoop, toen ge eindelijk den vijand voor goed mocht achterdrijven. De toekomst scheen u zoo schoon na dit algruiselijk bloedbad. Wat angst werd er geleden 't huis, binst die ontzettende dagen der doorbrake! Hoe bad en smeekte men den Hemel voor het behoud der drie gebroeders, die nu als echte leeuwen, zouden vooruistromen in de eerste rangen van ons heldhaftig leger.

Ach! u geliefde vriend Oscar, wie had er gedacht, toen ge zoo moedig vooruitsnelde, dat ge bezig waart, de laatste stappen te zetten op uw levensbane. Wie had er voorzien, dat ge weldra zoo gruwelijk zoudt worden neergeweld... dat ge zoudt moeten sterven in den bloei uwzer schoonste jaren....

zoo verre van Ouders en Geliefden... dat ge zoudt moeten heengaan zonder dat iemand van 't huis u de oogen kwam sluiten of uw laatste woorden onvangen. Ge hadt nog de kracht om uwen blik ten Hemel te richten en uw handen te vouwen op uw borst, te vrouwen tot 'n laatste gebed voor Vader en Moeder.

Wedurven niet denken welke harde slag het meest geweest zijn voor uw strijdende broeders toen die vreeselijke mare hun werd medegedeeld. Waar hebben zij dien ongekenden moed gehaald, die hen niet verduubeld de manhaftigheid deed voortstrijden tot het behalen der zege?

Verklaar ons zelf, gij duurzame vriend Arseen, waar ge de kracht hebt gevonden om dit tweede nieuws te melden, naar huis, naar vader en moeder, die nu radeloos van droefheid hun tranen zonden megen met die van broeders en zusters.

Die edele brief, waarin ge hen bezweert den slag te verdragen met christene gelatenheid, was helaas ook de laatste brief die ge schrijven mocht. Uw duurbaar Aerttrycke, dat U altijd zoo nauw aan 't harte lag was reeds vrijgevochten en alles deed voorzien dat we weldra de volle overwinning zouden begroeten. Ge hoopet erlang naar huis te keeren, de laatste rustplaats van uwen broeder te gaan opzoeken en er te weenen en te bidden op 'n graf. Ge hoopet Vader en Moeder te gaan troosten... toen de verraderlijke kogel ook die laatste hoop kwam verrijzen en u wegrukte met al de wreedsheid van het oorlogsgeweld.

Ge laagt nu ook neergeweld voor uw bloeddrupende België; Ge gaalt nu leven voor uw verlorne volk en uw schoone ziel vloog naar den Hemel om deze van uwen geliefden Broeder te vervoegen.

En nu diepbetreurde Helden, staan we voor uw dubbel graf, dat we met onze tranen besproeien. We weenen met uw Ouders, door uw helder levensloft zoo onmenscheijk diep geschokt. We weenen omdat ze verloren hebben het licht hunner oogen, den steun van hunnen ouder dag, den troost van hun leven. We treusen met uw geliefde strijdmakkers die door uw sneuvelen, twee zulke dappere soldaten uit hunne rangen zien verdwijnen.

We weenen doch door onze tranen heen schittert het beeld der christelike hope, die ons hooger doet opzien, dan deze ellendige wereld, die onze gedachten voert naar het Hemelsch Vaderland, waar ge nu voor immer vereenigd, de blijde martelaarskroon hebt onvangen.

Door ons bloedend harte, zindert ook de Vaderlandsche fierheid. We zijner op u jeugde Helden van Aerttrycke, die zoo prachtig kondet lijden en sterven voor uw gemarield België.

Tot u gaat de stemme van onze diepste bewondering, tot U, de stemme van het dankbare Vaderland, dat ge door uw dood het leven hebt teruggeschonken.

Rust zacht in de heilige aarde van uwen gebroeder, Rust zacht, duurzame Vrienden Oscar en Arseen. Vaartwei dappere, onvergetelijke wapenbroeders.

Blid God voor de ziel
VAN DEN VERLEDEN JOUGHELING
ARSEEN DEMETS
Soldaat bij het Belgisch Leger
DOOR 'N
Heer Edward en Vrouw Pauline CORNELIE
geboren te Aerttrycke, den 2 April 1898,
naar het Vaderland gevallen op het eereveld te Souvereyn, den 21 October 1915.

Verklaar ons zelf, gij duurzame vriend Arseen, waar ge de kracht hebt gevonden om dit tweede nieuws te melden, naar huis, naar vader en moeder, die nu radeloos van droefheid hun tranen zonden megen met die van broeders en zusters.

Die edele brief, waarin ge hen bezweert den slag te verdragen met christene gelatenheid, was helaas ook de laatste brief die ge schrijven mocht. Uw duurbaar Aerttrycke, dat U altijd zoo nauw aan 't harte lag was reeds vrijgevochten en alles deed voorzien dat we weldra de volle overwinning zouden begroeten. Ge hoopet erlang naar huis te keeren, de laatste rustplaats van uwen broeder te gaan opzoeken en er te weenen en te bidden op 'n graf. Ge hoopet Vader en Moeder te gaan troosten... toen de verraderlijke kogel ook die laatste hoop kwam verrijzen en u wegrukte met al de wreedsheid van het oorlogsgeweld.

Ge laagt nu ook neergeweld voor uw bloeddrupende België; Ge gaalt nu leven voor uw verlorne volk en uw schoone ziel vloog naar den Hemel om deze van uwen geliefden Broeder te vervoegen.

En nu diepbetreurde Helden, staan we voor uw dubbel graf, dat we met onze tranen besproeien. We weenen met uw Ouders, door uw helder levensloft zoo onmenscheijk diep geschokt. We weenen omdat ze verloren hebben het licht hunner oogen, den steun van hunnen ouder dag, den troost van hun leven. We treusen met uw geliefde strijdmakkers die door uw sneuvelen, twee zulke dappere soldaten uit hunne rangen zien verdwijnen.

We weenen doch door onze tranen heen schittert het beeld der christelike hope, die ons hooger doet opzien, dan deze ellendige wereld, die onze gedachten voert naar het Hemelsch Vaderland, waar ge nu voor immer vereenigd, de blijde martelaarskroon hebt onvangen.

Door ons bloedend harte, zindert ook de Vaderlandsche fierheid. We zijner op u jeugde Helden van Aerttrycke, die zoo prachtig kondet lijden en sterven voor uw gemarield België.

Tot u gaat de stemme van onze diepste bewondering, tot U, de stemme van het dankbare Vaderland, dat ge door uw dood het leven hebt teruggeschonken.

Grafzerk van Arseen en Oscar Demets op de begraafplaats te Aartrijke (Collectie Johan Verplancke)

Zedelgem

